

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı
06539 Bilkent / ANKARA
Tel : +90 (312) 298 70 00
Fax: +90 (312) 266 47 59
e-posta: aib@yok.gov.tr

www.yok.gov.tr

Yükseköğretimde Yeniden Yapılanma: 66 Soruda Bologna Süreci Uygulamaları

Yükseköğretim Kurulu

Yükseköğretimde Yeniden Yapılanma: 66 Soruda Bologna Süreci Uygulamaları

Editör

Yrd. Doç Dr. Armağan Erdoğan

Hazırlayanlar

Ayça Turan
Muharrem Kaplan
Derya Barlak
Ercan Laçın
Pırıl Akın
Canan Ünvan
Esin Sağlam
Seçil Aslan

Grafik Tasarım ve
Baskı

Görsel Tanıtım
0.312 384 01 04

Katkıda Bulunanlar

Prof. Dr. Metin Toprak
Prof. Dr. Gönül Akçamete
Prof. Dr. Süheyda Atalay
Prof. Dr. Lerzan Özkale
Yrd. Doç. Dr. Ömer Açıkgöz
Prof. Dr. Selda Önderoğlu
Prof. Dr. Nebahat Sarı

Kitap için karikatürlerini ve fotoğraflarını
paylaşanlara teşekkür ederiz.

İçindekiler

Sunuş	1
1. Bologna Süreci Nedir?.....	2
2. Bologna Süreci Nasıl Gelişti?.....	3
3. Bologna Süreci'ne Hangi Ülkeler Dahildir?	4
4. Bologna Süreci Nasıl İşler?.....	6
5. Bologna Süreci'nin Paydaşları Kimlerdir?.....	6
6. Bologna Süreci Sadece Avrupa Ülkelerini mi Kapsar?.....	8
7. Bologna Süreci Temel Faaliyet Alanları Nelerdir?	9
8. 2010 Sonrası İçin Belirlenen Yeni Hedefler Nelerdir?.....	10
9 Bologna Süreci Yükseköğretim Kurumlarını Tektipleştirmeyi mi Amaçlamaktadır?	11
10. Bologna Süreci'nde Mezunların İstihdam Edilebilirliği Niçin Önem Taşımaktadır?.....	12
11. Bologna Süreci Ülkemizde Nasıl İşlemektedir?.....	14
12. Bologna Süreci Yükseköğretim Sistemimiz Açısından Neden Önemlidir?	15
13. Bologna Süreci Öğretim Elemanları Açısından Neden Önemlidir?.....	16
14. Bologna Süreci Öğrenciler Açısından Neden Önemlidir?.....	17
15. Bologna Süreci İşverenler Açısından Neden Önemlidir?	18
16. Üçlü Derece Sisteminin (Lisans, Yüksek Lisans ve Doktora) Uygulanması ve Dereceler Arası Geçiş Nasıldır?	19
17. Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi Nedir?.....	19
18. Avrupa Düzeyinde Kaç Yeterlilik Çerçevesi Vardır?.....	20
19. Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi Kapsamında Türkiye'de Neler Yapılmıştır?	22
20. TYYÇ Düzeylerine Göre Yeterlilikler Nelerdir?.....	25
21. Yeniden Yapılanma Kapsamında Önlisans Programlarında Neler Yapıldı?	26
22. Yeniden Yapılanma Çerçevesinde Yükseköğretim Kurumları Hangi Çalışmaları Yapacaklardır?	27
23. Alan Yeterlilikleri Nedir ve Nasıl Oluşturulur?.....	28
24. Program Yeterlilikleri Nedir ve Nasıl Oluşturulur?.....	29
25. Öğrenme Kazanımları Nedir ve Nasıl Oluşturulur?.....	29
26. Öğrenme Kazanımları ile Dersin Amaç ve Hedefleri Arasındaki Fark Nedir?.....	30
27. Öğrenme Kazanımları Yazarken Nelere Dikkat Edilmelidir?.....	31
28. Program Yeterlilikleri Zaman içinde Değişebilir mi?.....	31
29. Mesleki Yeterlilik Kurumu'nun Bu Süreçte Rolü Nedir?	33
30. Kalite Güvencesi Nedir?	34
31. Kalite Güvence Sistemi Türkiye'de Nasıl Uygulanmaktadır?.....	35
32. YÖDEK (Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu) Nedir?	36
33. ADEK (Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Kurulu) Nedir?.....	36
34. Kalite Güvence Mekanizması Olarak İç Değerlendirme Süreci Nasıl Çalışır?.....	37

35. Kalite Güvence Mekanizması Olarak Dış Değerlendirme Süreci Nasıl Çalışır?	37
36. Öğrenciler Kalite Güvence Süreçlerine Nasıl Katılım Sağlarlar?	39
37. Öğrenim Sürelerinin ve Diplomaların Tanınması Nedir?	40
38. Lizbon Tanıma Sözleşmesi Neleri Kapsamaktadır?	40
39. ENIC/NARIC Merkezleri Nelerdir?	41
40. Diploma Eki Nedir?.....	41
41. Diploma Eki Nasıl Hazırlanır?	42
42. Avrupa Kredi Transfer ve Biriktirme Sistemi (AKTS / ECTS) Nedir?	43
43. AKTS Kredileri Nasıl Hesaplanır?.....	44
44. Diploma Eki Etiketleri Nedir?	45
45. AKTS Etiketleri Nedir?.....	46
46. Diploma Eki/AKTS Etiketlerine Nasıl Başvurulur?.....	46
47.Yükseköğretimde Sosyal Boyut ile Ne Kastedilmektedir?	47
48. Sosyal Boyut Bologna Süreci'nde Ne Zaman Yerini Almıştır?	47
49. Yükseköğretimde Sosyal Boyut Kapsamında Belirlenen Hedefler Nelerdir?	48
50. Eurostudent Projesi Nedir?.....	48
51. “Öğrenci Katılımı” Hangi Unsurları Kapsamaktadır?.....	49
52. Avrupa'da ve Türkiye'de Öğrenci Katılımı Nasıl Gerçekleştirilmektedir?	49
53. Hareketlilik Ne Demektir?.....	50
54. Hareketlilik Konusunda Belirlenen Hedef Nedir?	50
55. Türkiye'de Hareketlilik Konusunda Gerçekleştirilen Çalışmalar Nelerdir?	50
56. Erasmus Programı Nedir?	51
57. Farabi Programı Nedir?	51
58. Hayat Boyu Öğrenme Nedir?	52
59. Türkiye'de Hayat Boyu Öğrenme Kapsamında Neler Yapılmaktadır?	54
60. Sürekli Eğitim Merkezi (SEM) Nedir?.....	54
61. Ortak ve Çift Diploma Programları Nedir?	55
62. Bologna Eşgüdüm Komisyonlarının (BEK) Yapılanması Nasıldır ve Görevleri Nelerdir?	56
63. Bologna Eşgüdüm Komisyonu Raporları Neden Hazırlanıyor?	57
64. Bologna Eşgüdüm Komisyonları (BEK) Neler Yapıyor?	57
65. Bologna Faaliyet Alanlarındaki Türkiye Karnesi Nedir?	58
66. Bologna Süreci'ne Dair Olumsuz Algılama Var mıdır?	61
Kısaltmalar	62
Kısa Sözlük	64
Bilgi Kaynakları	66
İlgili Kurumlar	68
Ekler	70

Yükseköğretim sistemleri 21. yüzyılda önemli bir yeniden yapılanma sürecinden geçmektedir. Bu doğrultuda, yükseköğretim stratejimizdeki önceliklerimiz yükseköğretim sistemimizin uluslararası alanda rekabet edebilir donanımlara sahip mezunlar yetiştirmesini temin etmeye yönelik olarak, uluslararasılaşmak, kalite güvencesini arttırmak ve yükseköğretime erişimi talep eden öğrencilerle, yükseköğretimdeki arzı dengelemek ve üniversite özerkliğini sağlamaya yönelik tedbirler almaktır. 2001 yılından itibaren üye olduğumuz ve 2010 yılında 47 ülkenin dahil olduğu Bologna Süreci, yükseköğretim önceliklerimiz olan bu hedeflere ulaşmayı mümkün kılacak uygun araçlar sunmaktadır. Gerek uluslararası yükseköğretim eğilimlerinin ve yaklaşımlarının içinde aktif rol almak, gerekse ülkemizdeki yükseköğretimin, çağın gereklerine uygun şekilde yeniden yapılandırmak bakımından, tüm yükseköğretim kurumlarımızın, yükseköğretim sistemimizde yeniden yapılanma reformları olarak gördüğümüz Bologna Süreci'nin faaliyet alanlarıyla uyumlu çalışmalar yapması önem arz etmektedir.

Bu nedenle Yükseköğretim Kurulu olarak yükseköğretimimize katkı sağlamak üzere Avrupa Yükseköğretim Alanı'ndaki gelişmeleri takip etmek ve yükseköğretim sistemimizi uyumlu hale getirmek için farklı faaliyet ve çalışmalar yürütmekteyiz. Bu çalışmaları yaparken Bologna projesi çerçevesindeki çalışmalarımıza ek olarak, yükseköğretim kurumlarımızın bu alanda yetkin öğretim üyelerinden oluşturulan yeterlilikler komisyonu, çalışma grupları ve yükseköğretim kurumlarımızda oluşturulan Bologna Eşgüdüm Komisyonları (BEK) önemli katkılar vermektedirler. Sürecin başlangıcından itibaren Türkiye'de başarıyla uygulanmasında katkı sağlayan bütün Bologna uzmanlarına, yeterlilikler komisyonu ve çalışma grupları üyelerine, yükseköğretim kurumlarında sürecin uygulanmasında fiilen çalışan öğretim elemanlarına, hareketlilik konusunda başarılı uygulamalarının yanında Avrupa Komisyonunca desteklenen Bologna Projelerinin yürütülmesinde katkı veren Ulusal Ajansa ve bu çalışmaları Başkanlığımız adına yürüten AB ve Uluslararası İlişkiler Birimimizin sorumluları ve tüm çalışanlarına teşekkür ediyorum.

Yükseköğretimimizin yeniden yapılanma sürecinde yürütmekte olduğumuz faaliyet başlıkları ve bunlara ilişkin olarak ortaya çıkan soruları paylaşmak amacıyla hazırladığımız bu kitapçığı yükseköğretim kurumlarımıza, öğretim elemanlarımıza, öğrencilerimize ve paydaşlarımıza sunuyor; yükseköğretimimizi daha şeffaf, daha tanınır ve daha rekabet edebilir bir yapıya kavuşturmak için tüm paydaşlarımızın katkılarını bekliyorum.

Prof. Dr. Yusuf Ziya Özcan
Başkan

Sunuş

1. Bologna Süreci Nedir?

İçinde bulunduğumuz yüzyılda ortaya çıkan ekonomik, sosyal, kültürel, siyasi, bilimsel ve teknolojik gelişmeler yükseköğretimin yeniden yapılanmasını gerekli kılmaktadır. Bilgi toplumunda yükseköğretime talep artmakta, yükseköğretim sistemlerinde hesap verebilir ve şeffaf süreçler geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Yeni teknolojiler, eğitim ve araştırma alanında yeni materyallerin kullanılmasını mümkün kılmakta, esnek öğrenme yollarının ve hayat boyu öğrenmenin önemini artırmaktadır. Ayrıca, küreselleşen ekonomilerde yükseköğretime artan taleple birlikte, yükseköğretim kurumları ile iş dünyası arasındaki ilişkinin önemi artmakta; rekabet, eğitimde kaliteyi gerekli kılmaktadır. Küreselleşmenin sonucu olarak artan mal ve hizmet dolaşımı, yükseköğretim kurumları başta olmak üzere, yükseköğretim alanına dahil her paydaşı, bu sürecin zorunlu kıldığı değişimlerin gerçekleştirilmesinde çaba göstermeye yönlendirmektedir. Yükseköğretim alanı tarihte hiç olmadığı kadar uluslararası rekabete açık hale gelmiştir.

Tüm bu gelişmelere bağlı olarak, yükseköğretim, dünyanın hemen hemen bütün bölgelerinde son yirmi yıldır çok önemli bir dönüşüm sürecinden geçmektedir. Ülkeler, kendi yükseköğretim sistemlerini karşılaştırmak, benzer sorunlara ortak çözümler üretmek üzere bölgesel işbirlikleri oluşturmaya başlamışlardır. Bunlardan en kapsamlısı, Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya'nın ekonomik gelişimiyle rekabet etmek amacıyla Avrupa bölgesinde ortak bir **Avrupa Yükseköğretim Alanı (AYA)** oluşturmak üzere başlatılan Bologna Süreci'dir. Üye ülkelerde karşılaştırılabilir, rekabetçi ve şeffaf bir yükseköğretim alanı oluşturmak hedefiyle ortaya çıkan Bologna Süreci'nde ülkelerin uygulamalarına bağlı olarak, belirlenen hedefler de ihtiyaçlar çerçevesinde geliştirilmektedir. Bu bağlamda, Bologna Süreci, sürekli geliştirilen ve dinamik bir nitelik taşımaktadır. Bir başka deyişle, Bologna Süreci durağan bir sistem değil sürekli gelişen bir süreçtir.

Bologna Süreci ilk kez 1998 yılında Fransa, İtalya, Almanya ve İngiltere Eğitim Bakanları'nın Sorbonne'da gerçekleştirdikleri toplantı sonrasında yayımlanan Sorbonne Bildirgesi ile ortaya çıkmıştır. Bu Bildirgede ilk defa olarak Avrupa'da ortak bir yükseköğretim alanı yaratma fikri geliştirilmiştir. 1999 yılında İtalya'nın Bologna kentinde düzenlenen ve 29 Avrupa ülkesinin yükseköğretimden sorumlu Bakanlarının imza attıkları Bologna Bildirgesi'yle Bologna Süreci resmen başlamıştır. Sürecin temel hedefleri bu Bildirge ile ilan edilmiştir. Bu hedefler kısaca aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Kolay anlaşılır ve birbiriyle karşılaştırılabilir yükseköğretim diploma ve dereceleri oluşturmak (Bu amaç doğrultusunda Diploma Eki uygulamasının geliştirilmesi).
- Yükseköğretimde lisans ve yüksek lisans olmak üzere iki aşamalı derece sistemine geçmek (2003 Berlin Bildirgesi'nde yüksek öğretimin mevcut iki aşamasının yanı sıra, üçüncü aşama olan doktora düzeyini de içermesinin gerekliliği üzerinde fikir birliğine varılmış, dolayısıyla bu tarihten itibaren iki aşamalı derece sistemi yerine üç aşamalı derece sistemine geçiş Bologna Süreci'nin ana hedefleri arasında yerini almıştır.)
- Avrupa Kredi Transfer Sistemini - AKTS (*ECTS: European Credit Transfer System*) uygulamak.
- Öğrencilerin ve öğretim elemanlarının hareketliliğini sağlamak ve yaygınlaştırmak.
- Yükseköğretimde kalite güvencesi sistemleri ağını uygulamak ve yaygınlaştırmak.
- Yükseköğretimde Avrupa boyutunu geliştirmek.

2. Bologna Süreci Nasıl Gelişti?

Bologna Bildirgesi'ni sırasıyla Prag (2001), Berlin (2003), Bergen (2005), Londra (2007), Leuven (2009) ve Budapeşte/Viyana (2010) bildirgeleri takip etmiş ve her bir bildirge ile Bologna Süreci'nin faaliyet alanı biraz daha genişlemiş ve ayrıntılandırılmıştır.

Bologna Süreci'nin belirlediği hedefler, diğer üye ülkelerde olduğu gibi, yükseköğretim çalışmalarını küresel boyuta ulaştırma konusunda ülkemiz için de uygun araçlar sunmaktadır. Yükseköğretim sistemimizin yeniden yapılandırılması ihtiyacı doğrultusunda Türkiye 2001'de Bologna Süreci'ne dahil olmuştur.

Bologna Süreci 11-12 Mart 2010 tarihinde Budapeşte/Viyana Bakanlar toplantısında Kazakistan'ın da sürece dahil olmasıyla, Avrupa Birliği ülkelerinin ötesinde **47 ülkenin** üye olduğu geniş bir alana yayılmıştır. Bu ülkeler; Almanya, Andora, Arnavutluk, Avusturya, Azerbaycan, Belçika, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Ermenistan, Estonya, Finlandiya, Fransa, Güney Kıbrıs Rum Kesimi, Gürcistan, Hırvatistan, Hollanda, İngiltere, İrlanda, İspanya, İsveç, İsviçre, İtalya, İzlanda, Karadağ, Kazakistan, Letonya, Lihtenştayn, Litvanya, Lüksemburg, Macaristan, Makedonya, Malta, Moldova, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, Rusya Federasyonu, Sırbistan, Slovakya, Slovenya, Türkiye, Ukrayna, Vatikan ve Yunanistan'dır. Belçika'nın federal bir devlet yapısına sahip olmasından dolayı federal sisteme bağlı Flaman Bölgesi ile Valon Bölgesi'ni ayrı olarak değerlendiren bazı kaynaklarda üye ülke sayısı 48 olarak da belirtilmektedir.

3. Bologna Süreci'ne Hangi Ülkeler Dahildir?

Üye Ülkeler:

 Almanya	1999	 Gürcistan	2005	 Makedonya	2003
 Andorra	2003	 Hırvatistan	2001	 Malta	1999
 Arnavutluk	2003	 Hollanda	1999	 Moldova	2005
 Avusturya	1999	 İrlanda	1999	 Norveç	1999
 Azerbaycan	2005	 İtalya	1999	 Polonya	1999
 Belçika	1999	 İspanya	1999	 Portekiz	1999
 Birleşik Krallık	1999	 İsveç	1999	 Romanya	1999
 Bosna Hersek	2003	 İsviçre	1999	 Rusya Federasyonu	2003
 Bulgaristan	1999	 İzlanda	1999	 Sırbistan	2003
 Çek Cumhuriyeti	1999	 Karadağ	2007	 Slovakya	1999
 Danimarka	1999	 Kazakistan	2010	 Slovenya	1999
 Ermenistan	2005	 Letonya	1999	 Türkiye	2001
 Estonya	1999	 Lihtenştayn	2001	 Ukrayna	2005
 Finlandiya	1999	 Litvanya	1999	 Vatikan	2003
 Fransa	1999	 Lüksemburg	1999	 Yunanistan	1999
 Güney Kıbrıs Rum Kesimi	2001	 Macaristan	1999		

“

4. Bologna Süreci Nasıl İşler?

”

Bologna Süreci, başlangıcından itibaren sürekli izlenerek değerlendirilen ve geliştirilen bir süreçtir. Birbirinden farklı ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel yapılara sahip 47 ülkenin yükseköğretim sistemlerini şeffaf, anlaşılır ve rekabet edebilir bir düzeye getirme hedefleri doğal olarak her ülkede önemli reformların yapılmasını gerektirmektedir. Bu nedenle, iki yılda bir yapılan ve sürece dahil ülkelerin yükseköğretimden sorumlu Bakanlarının bir araya geldikleri Bologna Bakanlar Toplantıları Sürecin uluslararası düzeyde en üst siyasi seviyesidir. Bu toplantılarda her bir Bologna ülkesinden elde edilen veriler doğrultusunda “durum tespiti” sonuçları değerlendirilerek yeni hedefler saptanmakta, alınan kararlar ortak bildiri ve bildirgelerle kamuoyuna duyurulmaktadır.

Sürecin ikinci seviyesini Bologna İzleme Grubu (*BFUG: Bologna Follow-Up Group*) oluşturmaktadır. Bologna İzleme Grubu, Bologna Süreci'ne katılan ülkelerin yükseköğretimden sorumlu temsilcilerinin oluşturduğu bir gruptur ve yükseköğretimden sorumlu Bakanlar toplantılarında belirlenen hedeflerin ulusal düzeyde uygulanmasını ve takip edilmesini sağlarlar. Bologna İzleme Grubu, tüm ülke temsilcilerinin katılımıyla belirli aralıklarla değerlendirme toplantıları yaparlar. Ayrıca belirlenen hedeflerin uygulamaya geçirilmesi için ülke temsilcilerinden oluşan alt çalışma grupları oluştururlar. Bu yapıyla Bologna Süreci ülkelerin sağladıkları bilgi, görüş ve veriler doğrultusunda, sürece dahil diğer paydaşların da (EUA, ESU, ENQA, EURASHE vb.) aktif katkılarıyla katılımcı bir şekilde devam etmektedir.

.....

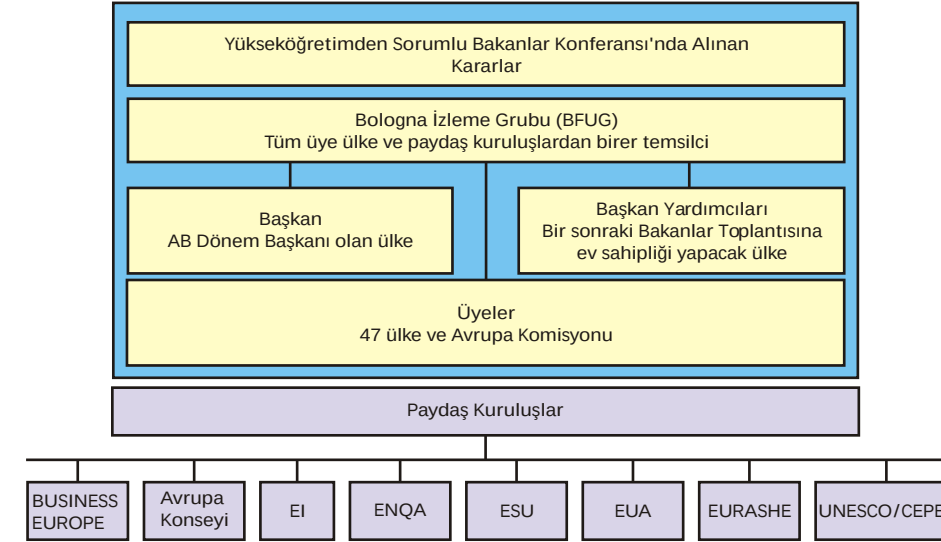
Bologna Süreci kapsamında yapılan faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde üye ülkelerin yanı sıra birçok paydaş rol almaktadır.¹ Bunlar arasında en önemlileri baş harflerinden dolayı E4 olarak bilinen dört organizasyondur: ENQA (*European Association for Quality Assurance in Higher Education* -

Dipnotlar

¹ İlgili paydaşların internet adreslerini kitabın arka kısmındaki ilgili kurumlar listesinde görebilirsiniz.

Yükseköğretimde Avrupa Kalite Güvence Birliği), ESU (*European Students' Union - Avrupa Öğrenci Birliği*), EUA (*European University Association - Avrupa Üniversiteleri Birliği*) ve EURASHE (*European Association of Institutions in Higher Education - Avrupa Yükseköğretim Kurumları Birliği*). Bu kurumlar dışında Avrupa Konseyi (*Council of Europe*), Avrupa Komisyonu (*European Commission*), UNESCO-CEPES (*European Centre for Higher Education*), OECD (*Organization for Economic Co-operation and Development - Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü*), EI (*Education International Pan-European Structure-Uluslararası Eğitim Pan Avrupa Yapısı*), BUSINESS EUROPE (*The Confederation of European Business - Avrupa İş Dünyası Konfederasyonu*) süreci takip eden ve katkı sağlayan diğer önemli paydaşlardır.

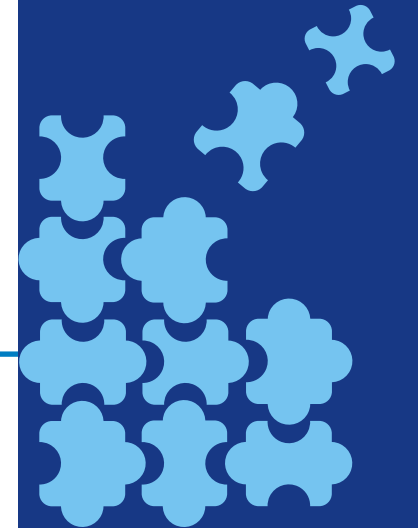
Tablo 1: Bologna Süreci Organizasyon Yapısı

“

5. Bologna Süreci'nin Paydaşları Kimlerdir?

”

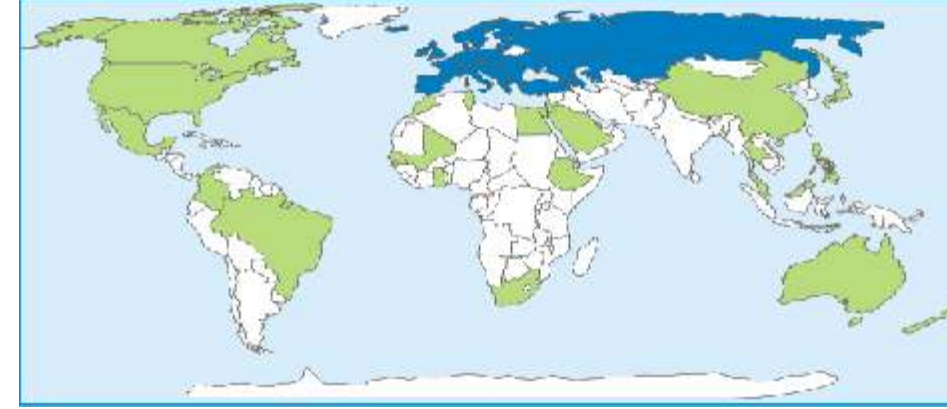

6. Bologna Süreci Sadece Avrupa Ülkelerini mi Kapsar?

Bologna Süreci sadece Avrupa Birliği ülkelerini değil, daha geniş bir Avrupa Yükseköğretim Alanı'nı kapsamaktadır. Ayrıca, Bologna Süreci'nin son 10 yıldır Avrupa Yükseköğretim Alanı'nda almış olduğu mesafe, yükseköğretim sistemlerine sunduğu araçlar uygulanabilir ve karşılaştırılabilir olduğundan dolayı dünyanın diğer bölgelerinde de sürece ilgi oluşturmıştır. Yükseköğretim alanında oluşturulmaya başlanan birçok bölgesel işbirliği Bologna Süreci'nin araçlarını referans olarak almaya başlamıştır. Örneğin, Nisan 2009'da gerçekleştirilen Leuven Bakanlar Konferansı'nda ilk defa "Policy Forum" adıyla sürece üye olmayan ülkelerin de görüş ve ilgilerini içeren bir toplantıya yer verilmiştir. Leuven'de gerçekleştirilen ilk Policy Forum'a katılarak Bologna Süreci'ne ilişkin ilgilerini Bakanlar düzeyinde ortaya koyan ülkeler, Amerika Birleşik Devletleri, Avusturalya, Brezilya, Çin Halk Cumhuriyeti, Etiyopya, Fas, Gana, İsrail, Japonya, Kanada, Kazakistan, Meksika, Mısır, Tunus, Yeni Zelanda'dır. Ayrıca başta IAU (*International Association of Universities* - Uluslararası Üniversiteler Birliği) olmak üzere birçok uluslararası kuruluşan oluşmaktadır.

2010'da Budapeşte/Viyana'da gerçekleştirilen ikinci Policy Forum'da ilk Policy Forum'a katılan ülke ve uluslararası kuruluşlara ek olarak Filipinler, Güney Afrika, Kolombiya, Malezya, Mali, Senegal, Suudi Arabistan, Tayland, Ürdün ve OECD yer almışlardır. Policy Forum'a katılan Bakanlar yayınladıkları Bildirgede kendi ülke ve bölgelerinde Bologna Süreciyle uyumlu yükseköğretim yapılanmasını geliştirmek için çaba harcayacaklarını ve ülkeler arasında iletişimi sağlamak üzere birer temsilci görevlendireceklerini beyan etmişlerdir. Bu haliyle Bologna Süreci 10. yılında bölgesel bir yükseköğretim sürecinden küresel bir boyuta doğru yol almıştır.

Bologna Süreci'nin Küresel Görünümü

■ Bologna Süreci'ne üye ülkeler.
■ Bologna Süreci'ni ve faaliyetlerini yükseköğretim sistemlerinde kullanmak üzere takip eden ve 2009'dan itibaren Bakanlar Konferansı'ndaki Bologna Policy Forum toplantılarına katılan ülkeler.

Yükseköğretimden sorumlu Bakanlar, 1999 Bologna Bildirgesi ile belirlenen hedeflerin Avrupa düzeyinde, ulusal ve kurumsal bağlamda 2010 yılına kadar tam olarak uygulanacağı taahhüdünde bulunmuşlardır. Bu kapsamda, 1999 Bologna Bildirgesi'yle başlayan ve 2010 yılına kadar her bir ülkenin ulaşması planlanan hedefler şu şekilde özetlenebilir:

Kolay Anlaşılabilir ve Karşılaştırılabilir Bir Akademik Derece Sistemi:

- 3'lü derece (Lisans / Yüksek Lisans / Doktora) sistemine sahip yükseköğretim sistemi
- Düzeyler arasında geçişin nasıl yapılacağıının tanımlanması
- Yükseköğretimde **Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi** oluşturulması

Kalite Güvencesi:

- Avrupa ilke standartları ile uyumlu ulusal **kalite güvence** sisteminin kurulması

7. Bologna Süreci Temel Faaliyet Alanları Nelerdir?

- Öğrencinin yükseköğretimde karar süreçlerine katılımının sağlanması
- Ulusal kalite güvence faaliyetlerine uluslararası katılımın temin edilmesi

Diplomaların ve Öğrenim Sürelerinin Tanınması:

- Üye ülkelerde **Diploma Eki** (DE/DS: *Diploma Supplement*) uygulamasına geçilmesi
- **Avrupa Kredi Transfer ve Biriktirme Sistemi'nin** (AKTS/ECTS: *European Credit Transfer and Accumulation System*) tüm üye ülkelerde hayata geçirilmesi
- Lizbon Tanıma Sözleşmesi çerçevesinde sözleşmeye dahil ülkelerde diploma ve derecelerin tanınması için gerekli düzenlemelerin yapılması

Hayat Boyu Öğrenme:

- Tecrübeye ve okul dışı öğrenmelere dayalı yeterliliklerin formel öğretimdeki derecelere denkliğinin tanınmasına yönelik düzenlemelerin yapılması
- Formel, informal ve non-formel yollarla elde edilen yeterliliklerin ölçülmesi ve belgelenmesi

Ortak Dereceler:

- Ülkeler arasında yükseköğretim alanında ortak derece ve diploma programlarının oluşturulması ve bunların karşılıklı olarak tanınması

.....

Nisan 2009'da gerçekleştirilen Leuven Bakanlar Konferansı Bildirgesi ile 2010 sonrası öncelikli hedefler ve faaliyet alanlarına dikkat çekilmiştir.² Bu kapsamda yukarıdaki temel faaliyet alanlarına ek olarak önümüzdeki 10 yıl için yükseköğretimin takip etmesi ve geliştirmesi gereken öncelikli faaliyet alanlarına aşağıdakiler eklenmiştir:

- Hareketlilik
- Sosyal Boyut
- Hayat Boyu Öğrenme

¹Dipnotlar

²"Leuven/Louvain-la-Neuve Bakanlar Konferansı Bildirgesi" için bakınız: http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/Bologna/conference/documents/Leuven_Louvain-la-Neuve_Communique_April_2009.pdf

“
8. 2010 Sonrası için Belirlenen Yeni Hedefler Nelerdir?
”

Bologna Süreci'nin amacı, Bologna ülkelerinin yükseköğretim sistemlerindeki farklılık ve özgünlüklerini ortadan kaldırarak tek tip bir yükseköğretim modeli oluşturmak değildir. Böyle bir amaç, üniversite özerkliğini ortadan kaldırır. Tersine, farklı ülkelerin ve hatta bu ülkelerde amaçları ve gelişmişlik düzeyleri birbirinden farklı yükseköğretim kurumlarının varolan özgünlüklerinin veya farklılıklarının belirgin biçimde ifade edilebilmesi, bu özgünlük ve farklılık iddialarının, soyut birer iddia olmaktan çıkarılıp nesnel biçimde ortaya konmasında kullanılabilecek uygun araçlar sunmaktadır. Avrupa Yükseköğretim Alanı'nda, farklı yüksek öğretim düzeyleri için öngörülen asgari yeterlilikleri kazandırdığını garantileyen diploma programları, kendilerini özgün veya farklı kılabilecek yenilikleri yapmakta tamamen serbesttirler. Bu farklılıkların hangi faaliyetlerle nasıl sağlanacağı, öğrencilere kazandırılacağı öngörülen yeterliliklerin gerçekte kazandırılıp kazandırılmadığının nasıl ölçüleceği ve tüm bu çalışmaların kalite güvencesinin nasıl sağlanacağını gösterilmesi,

yani yükseköğretim sisteminin bilinen araçlarla şeffaflaştırılması kaydıyla tüm özgünlük ve farklılıklar özenle korunmalıdır. Çünkü bireylerin kişisel gelişimine olan katkıları ülkeden ülkeye farklılık gösteren öğretim dili, öğretim yöntemleri, eğitim-öğretim ortamını biçimlendiren değerler ile eğitsel araç ve gereçlerin farklılığının korunması, yaratıcı ve etkin bir yükseköğretim için vazgeçilmezdir. Özellikle keyfilik ve statükoculuk niteliği taşımayan, yeniliklerin ve yaratıcılığın önünü açacak her türlü girişim üniversite özerkliğinin vazgeçilemez en temel koşullarındandır. Bologna Süreci, mezunların farklı ülkelerde serbest biçimde dolaşımına imkan vermek üzere, yükseköğretimde kazandırılan yeterliliklerin şeffaflaştırılıp diploma denkliklerinin

“
9. Bologna Süreci Yükseköğretim Kurumlarını Tektipleştirmeyi mi Amaçlamaktadır?
”

10. Bologna Süreci'nde Mezunların İstihdam Edilebilirliği Niçin Önem Taşımaktadır?

kolayca sağlanması ile yenilikçi ve ülkelere özgü farklılık ve zenginliklerin korunmasını birlikte sağlayacak sistematik araçlar bütünü sunmaktadır.

Yukarıda 2010 Budapeşte-Viyana Bakanlar Konferansı için Macaristan Güzel Sanatlar Üniversitesi öğrencisi Zsuzsanna Palman tarafından hazırlanan Avrupa Yükseköğretim Alanı'nı simgeleyen logo yer almaktadır. Logo çok net bir şekilde sürecin tektipleşmeyi değil, farklılıkların uyumlu bir iletişim içinde olmalarını temsil etmektedir. En alttaki 3 temel parça 3 dereceli sisteme geçişi ortak payda olarak vermekte, onun üstüne yerleştirilen her bir farklı parça ise gerek farklı yükseköğretim sistemlerini, gerekse farklı Bologna faaliyet alanlarını yansıtmaktadır. En üstte diğerlerinden ayrı durumda olan parçalar ise sürecin devam ettiğini ve gelecekte yeni eklemeler de olabileceğini göstermektedir.

.....

Yükseköğretim, bireylerin yeteneklerini geliştirmelerine ve en etkin biçimde kullanabilmelerine yardımcı olan kişisel gelişim imkanı sunar. Bu imkandan bireylerin azami ölçüde yararlanmalarını sağlamak, varsa bunu önleyen veya geciktiren engelleri ortadan kaldırmak vatandaşlarının mutluluğunu artırmayı amaçlayan etkin bir devletin önemli sorumlulukları arasında sayılmalıdır. Dolayısıyla yükseköğretim kurumları, imkanları

ölçüsünde isteyen ve gereklerini taşıyan herkese yükseköğretim imkanı sunmalı ve mümkün olan en kısa sürede onlara vaat ettiği yeterlilikleri kazandırarak mezun etmelidir. Yükseköğretim alan herkesin, mezuniyetten sonra, eğitim aldığı alanda bir işte istihdam edilememesi yükseköğretim kurumlarının mezun sayılarını azaltarak çözebileceği bir sorun olarak düşünülmemelidir. Çünkü bir toplumun iş ve istihdam imkanları bireylerin sahip oldukları eğitim ile ilişkili olmakla birlikte, sadece eğitimin bir sonucu değildir. Ekonomi ve devlet bürokrasisinin gelişmişlik düzeyi, diğer ülkelerle ekonomik, ticari ve siyasi ilişkiler veya vatandaşlık kimliğinin diğer ülkelerde sahip olduğu itibara bağlı olarak mezunların ülke dışında çalışma imkanlarının artıp azalması gibi bir çok faktöre bağlıdır. Bu sorunların bir kısmı eğitimle çözülmekle birlikte (örneğin birkaç yabancı dil öğretme, öğrenci değişim programları ile başka ülkelerde de yaşama deneyimi kazandırılması gibi) tümüyle yükseköğretim kurumları tarafından çözülmesi beklenemez. Bu nedenle, mezunların iş bulamamasında yükseköğretim kurumlarının sorumluluğu, daha çok mezunların iş olması halinde o işi yapacak yeterliliklerle donatılıp donatılmaması ile ilgilidir. Bu yüzden yükseköğretim kurumlarının iş dünyasının aradığı vasıflarla donanımlı biçimde mezunlar yetiştirmenin ötesinde, mezunların iş olanaklarına bakarak, öğrenci kontenjanı belirlemeleri, istihdam azaldığı için mezun sayılarını azaltmaları beklenmemelidir. Bu, nasıl olsa mezun olduğunda iş bulamayacak ön tahminiyle, kişilerin iş imkanlarının yanı sıra kişisel gelişimden de yoksun bırakılarak iki kez cezalandırılması anlamına gelir. Yükseköğretim kurumlarının sorumluluğu, istihdam imkanlarına göre mezun vermek değil, imkanlar ölçüsünde talepte bulunan herkese yükseköğretim imkanı sunmak, ancak verdiği mezunları iş olması halinde o işi en iyi yapacak bilgi, beceri ve yetkinliklerle donattığını garantileyerek mezun etmesidir. Bu şekilde yeterli donanıma sahip mezunların hangi

11. Bologna Süreci Ülkemizde Nasıl İşlenmektedir?

ülkede ve nasıl çalışacakları konuları, toplumun diğer kurumlarının görev ve sorumluluk alanına girmektedir.

Öte yandan, mezunların istihdam edilebilirliklerini artırmanın önemli bir yolu da yükseköğretim süreçlerine işverenler, öğrenciler, mezunlar gibi paydaşları katmaktır. Yükseköğretim kurumları programlarını oluştururken ve geliştirirken, iş dünyasının ve farklı sektörlerin hangi yeterliliklerle donatılmış bir çalışana ihtiyaç duyduklarını bilmek durumundadır. Aynı şekilde mezun ettiği kişilerin ne tür işlerde çalıştığını, ne kadar süre içinde iş dünyasına katıldığı gibi tecrübeleri tespit etmek üzere mezunlarıyla da irtibatlı olmalıdır. Bu tür paylaşımlardan elde edilen verilerin program geliştirme süreçlerinde dikkate alınması, mevcut ve gelecekteki öğrencilerinin istihdam edilebilirliğini de arttırmaya katkıda bulunacaktır.

.....

Bologna Süreci'nin ulusal bağlamda uygulanmasında başta yükseköğretim kurumları olmak üzere birçok paydaşa çok önemli sorumluluklar düşmektedir. Ülkemizde Yükseköğretim Kurulu (YÖK) sürecin uygulanmasında ve takip edilmesinde birinci dereceden sorumlu kurumdur. Yükseköğretim Kurulu, Bologna Süreci'ni yükseköğretim sistemimizin yeniden yapılanması için uygun bir araç olarak değerlendirmekte ve yükseköğretim kurumlarımızın uluslararası düzeyde görünürlüğünü, tanınırlığını, kalitesini artırmak için çalışmalarını sürdürmektedir. Bu çalışmalardan bir kısmı Avrupa Komisyonu tarafından desteklenen ve ülkemizde 2004 yılından itibaren yürütülen "Bologna Uzmanları Ulusal Takımı Projesi" kapsamında, bir kısmı ise Yükseköğretim Kurulu'nun oluşturduğu komisyonlar tarafından yürütülmekte ve yapılan çalışmalarla yükseköğretim kurumlarımızın tamamını sürece dahil etmeyi hedeflemektedir. Bu çerçevede; öğretim elemanları, öğrenciler ve idari personel bu yeniden yapılanma sürecinin uygulanması ve yükseköğretim sistemimize katkı sağlaması için önemli bir role sahip olacaktır.

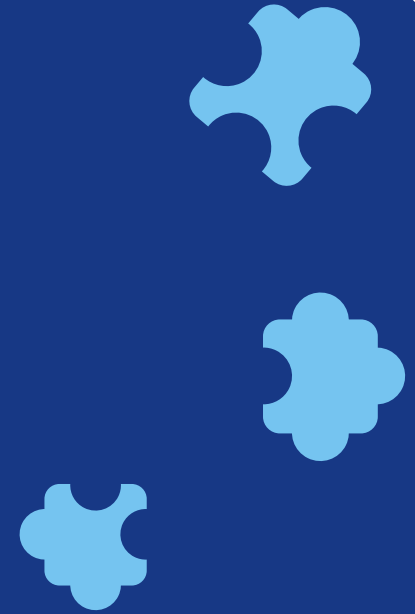

Bologna Süreci kapsamında öngörülen faaliyet ve düzenlemelerin yapılması;

- Ülke dışında yükseköğretim sistemimizin daha iyi tanınmasını sağlar ve yükseköğretim kurumlarına ilgiyi artırır.
- Öğrenci ve diğer paydaşlara karşı sorumluluklarını yerine getiren (özerk) yükseköğretim kurumlarını destekler.
- Ulusal yeterlilikler çerçevesinin oluşturulmasını yeterliliklerin bir bütün olarak sistem içerisinde birbirleri ile ilişkilendirilebilmelerini ve bu sayede eğitimin farklı düzeyleri arasında ilerleme ve geçişi kolaylaştırır.
- Değişen toplumsal ihtiyaçlara uygun olan yeni yeterliliklerin geliştirilmesine yardımcı olur.
- Yeterlilikler ile tanınma ve hareketlilik arasındaki ilişkiyi açıklayarak ulusal ve uluslararası düzeyde vatandaşların ve işverenlerin bilincini yükseltir.
- Kalite güvence sistemlerinin geliştirilmesine ve dünya ile rekabet edebilir bir yükseköğretim sisteminin oluşturulmasına katkı sağlar.

12. Bologna Süreci Yükseköğretim Sistemimiz Açısından Neden Önemlidir?

13. Bologna Süreci Öğretim Elemanları Açısından Neden Önemlidir?

Bologna Süreci'nin yükseköğretim kurumlarına sunduğu araçlar öğretim elemanlarına şu katkıları sunar;

- Ders programı oluşturma ve güncellemeyi kolaylaştırır.
- Ölçme ve değerlendirme süreçlerinin öğrenme çıktılarıyla ilişkilendirilmesi sonucunda derslerin başarı ve etkinliğini geliştirmelerine yardımcı olur.
- Derslerin içeriğinin ulusal ve uluslararası düzeyde daha kolay anlaşılmasını ve tanınmasını sağlar.
- Öğrenci merkezli öğretim sisteminin bir sonucu olarak öğrenciler sürece daha aktif katılmış olacaklarından öğretim elemanlarının karşılarında daha bilinçli ve aktif öğrenci bulmalarını sağlar.
- Öğrencilerin öğrenim gördükleri programın, program içerisindeki derslerin amaçlarını ve bunları başarıyla tamamladıklarında kazanacakları yeterlilikleri bilmelerine yardımcı olur.
- Bologna Süreci'nin temel ayacı olan hareketlilik kapsamında öğrenci ve öğretim elemanı değişimi yükseköğretimin öğretim sürecine önemli zenginlikler katar.
- Öğretim elemanlarına farklı ülke ve üniversitelerde kısa süreli çalışma fırsatı sunarak diğer ülkelerde ortak projeler ve bilimsel çalışmalar yapmalarını kolaylaştırır.

Bologna Süreci'nin nihai amacı mezunlara önemli kazanımlar sağlamaktır. Bu çerçevede;

- Bologna Süreci öğrenci merkezli bir yaklaşımı öngördüğünden öğrencilerin eğitim hayatlarına aktif katılımlarını sağlar.
- Öğrencilerin eğitim programlarını ve derslerini daha bilinçli seçmelerine yardımcı olur.
- Seçtikleri dersleri ve programları tamamladıklarında hangi yeterliliklere sahip olacaklarını; yani neleri bileceklerini, neleri uygulayabileceklerini ve hangi sosyal, mesleki ve iletişim yetkinliklerine sahip olabileceklerini önceden bilmelerine yardımcı olur.
- Ders kredileri öğrenci iş yükü temel alınarak oluşturulacağı için öğrencilerin ders dışındaki faaliyetlerini teşvik eder ve bu faaliyetlerin aldıkları dereceye aktarılmasını sağlar.
- Eğitim-öğretim düzeyleri arasındaki yatay ve dikey geçişleri anlaşılabilir hale getirir ve kolaylaştırır.
- Tüm yükseköğretim kurumlarında uygulanan kalite güvencesi sayesinde kurumlar arasındaki kalite farkı azalacağından tüm öğrencilerin kaliteli eğitim almalarını sağlayarak öğrenciler arasında fırsat eşitliğini geliştirir.
- Yeterlilikler ve kalite güvencesiyle oluşturulan programlardan mezun olan öğrencilerin istihdam edilebilirlik oranları artar.
- Diploma Eki ve Avrupa Kredi Transfer Sistemi gibi tanınma araçları sayesinde öğrencilerin almış oldukları eğitimin yurt dışında tanınmasına imkan sağlayarak mesleki ve akademik hareketliliğini artırır.
- Öğrenci hareketliliğini özendirir ve hareketliliğin önündeki engelleri azaltır.
- Sadece formel öğrenme için değil, tüm öğrenme için hayat boyu öğrenmeyi teşvik eder.

14. Bologna Süreci Öğrenciler Açısından Neden Önemlidir?

“

15. Bologna Süreci İşverenler Açısından Neden Önemlidir?

”

Bologna Süreci'yle yeniden yapılandırılan yükseköğretim sistemi, işverenlerin;

- İstihdam edecekleri kişilerin mezun olduklarında neleri bileceklerini, bunları hangi ölçüde uygulamaya aktarabileceklerini, bilgi ve becerilerinden ne bekleyeceklerini daha kolay anlamalarını sağlar.
- Eğitim kademeleri arasındaki yeterliliklere dayalı farkı görmelerine, istihdam edecekleri kişilerin yeterliliklerine yönelik daha bilinçli tercih yapmalarına yardımcı olur.
- İlgili oldukları alanlarda eğitim-öğretim programlarının geliştirilmesi paydaş olarak katılmalarına ve iş dünyasının beklentilerini aktarmalarına fırsat verir.

“

16. Üçlü Derece Sisteminin (Lisans, Yüksek Lisans ve Doktora) Uygulanması ve Dereceler Arası Geçiş Nasıldır?

”

Bologna Süreci'nin öngördüğü lisans ve lisansüstü eğitimleri kapsayan üç düzeyli derece sistemi (3-cycle degree system), ülkemizde Bologna reformlarının başlamasından önce de mevcuttu. Avrupa Yükseköğretim Alanı için öngörülen üç düzeyli sistemde lisans eğitimi birinci, yüksek lisans eğitimi ikinci, doktora eğitimi ise üçüncü düzey olarak yer almaktadır. Derece sistemleri bakımından ülkemizde farklı yapıya sahip uygulamalar olarak önlisans eğitimi de (iki ya da dört senelik meslek yüksekokullarında verilen eğitim) yükseköğretim sistemimiz içinde yer alır. Ayrıca Tıp, Eczacılık, Mimarlık, Diş Hekimliği ve Veteriner Hekimlik alanlarında verilen eğitim, lisans ile yüksek lisans düzeyi olarak kabul edilmektedir.

Düzeyler arası geçiş, öğrencilerin öğrenim gördükleri herhangi bir düzeyden (ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora) bir üst seviyeye geçişlerini ifade etmektedir. Ülkemizde düzeyler arası geçiş belirli bir mevzuat çerçevesinde uygulanabilir durumdadır. Ancak yükseköğretim alanında ulusal yeterlilikler çerçevesinin tamamlanması ve uygulamaya konmasının ardından tüm düzeyler ve programların öğrenme çıktıları şeffaf ve karşılaştırılabilir bir şekilde tanımlanmış olacağı için, üst düzeylere geçişi olmayan disiplinlerin önündeki geçiş sorunları da ortadan kalkacaktır.

.....

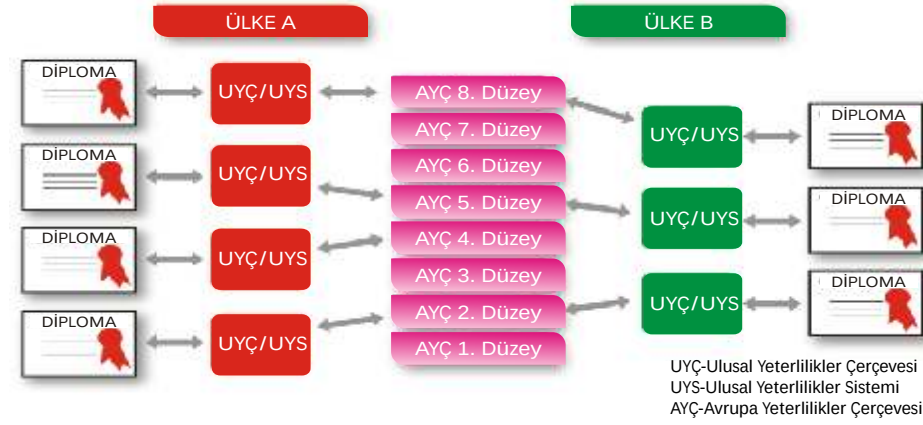
Yükseköğretim alanında **yeterlilik**, herhangi bir yükseköğretim derecesini başarı ile tamamlayan bir kişinin neleri bilebileceği, neleri yapabileceği ve nelere yetkin olacağını ifade eder. Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi ise ulusal düzeyde veya bir eğitim sistemindeki yeterlilikleri ve bunların birbiriyle ilişkisini açıklayan, ulusal ve uluslararası paydaşlarca tanınan ve ilişkilendirilebilen yeterliliklerin belirli bir düzen içerisinde yapılandırıldığı bir sistemdir. Bu sistem aracılığıyla, yükseköğretimde tüm yeterlilikler ve diğer öğrenme kazanımları açıklanabilir ve tutarlı bir şekilde birbiri ile ilişkilendirilebilir. Yeterliliklerin kazanılma derecesi, her ders/modül esnasında ve sonunda uygun nesnel yöntemlerle “**öğrenme kazanımları**” olarak ölçülür.

“

17. Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi Nedir?

”

Tablo 2: Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi veya Sistemlerinin Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi ile İlişkilendirilmesi³

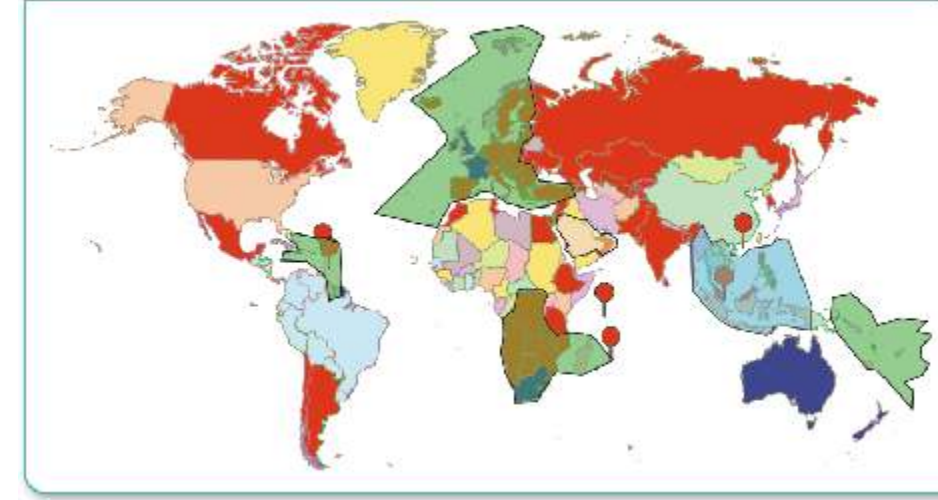

Avrupa'da yükseköğretim alanında iki farklı yeterlilikler çerçevesi tanımlanmıştır. Bunlardan ilki, 2005 yılında Bergen Bakanlar Konferansı'nda kabul edilen "Avrupa Yükseköğretim Alanı için Yeterlilikler Çerçevesi"dir (QF-EHEA: *Qualifications Framework for European Higher Education Area*). Diğeri ise, 22 Nisan 2008 tarihinde Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Konseyi tarafından yayınlanan tavsiye kararı ile kabul edilen "Hayat Boyu Öğrenme için Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi"dir (EQF-LLL: *European Qualifications Framework for Lifelong Learning*). Bu iki çerçevenin yaklaşımları ve hedefleri ortak olmakla birlikte aralarındaki en belirgin fark, kapsadıkları düzeylerle ilgilidir. Bologna Süreci'nde kabul edilen Avrupa Yükseköğretim Alanı için Yeterlilikler Çerçevesi yalnızca yükseköğretim düzeylerini (ön lisans, lisans, yüksek lisans, doktora) kapsarken, "Hayat Boyu Öğrenme için Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi" ise ilköğretimden başlayarak eğitimin tüm düzeylerini kapsamaktadır. Buna göre eğitim 8 düzeye karşılık gelmektedir.

³Dipnotlar

³Avrupa Yükseköğretim Çerçevesi Haber Bülteni (Nisan 2010)

Yeterlilikler Çerçevesi'nin Dünyada Uygulama Örnekleri⁴

- Koyu Mavi : Ulusal Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesini tamamlamış ve uygulamakta olan ülkeler
- Kırmızı : Ulusal Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesini geliştirmekte olan ülkeler
- Açık Mavi : Yetkinlik temelli öğretim sistemlerini geliştirmekte olan ülkeler
- Şeffaf Yeşil : Geliştirilmekte olan bölgesel veya ulusal yeterlilikler çerçevesi
- Şeffaf Mavi : Güneydoğu Asya Uluslar Birliği'nin (ASEAN) sektörel düzenlemelerinin karşılıklı tanınması
- Şeffaf Turuncu : Körfez İşbirliği Ülkeleri bölgesel çerçevesi (prensipte anlaşılmış, ancak uygulama aşamasına geçilmemiş)
- Belirtilmemiş : Küçük ve Ada Devletleri için Sanal Üniversite Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi

⁴Dipnotlar

⁴Avrupa Yükseköğretim Çerçevesi Haber Bülteni (Nisan 2010)

18. Avrupa Ölçeğinde Kaç Yeterlilik Çerçevesi Vardır?

Tablo 3: EQF-LLL ve QF-EHEA Karşılaştırması

	EQF-LLL	QF-EHEA	AKTS
Yükseköğretim Düzeyleri	EQF-Düzeyi 8	Üçüncü Düzey (Doktora)	180-240
	EQF-Düzeyi 7	İkinci Düzey (Yüksek Lisans)	90-120
	EQF-Düzeyi 6	Birinci Düzey (Lisans)	240
	EQF-Düzeyi 5	Kısa Düzey (Önlisans)	120
İlk ve Ortaöğretim Düzeyleri	EQF-Düzeyi 4		
	EQF-Düzeyi 3		
	EQF-Düzeyi 2		
	EQF-Düzeyi 1		

Türkiye'de yükseköğretimde ulusal yeterlilikler çerçevesi oluşturulmasına yönelik ilk çalışmalar, Yükseköğretim Kurulu tarafından 2005 yılında Bergen'de gerçekleştirilen ve Ulusal Yeterlilikler Çerçevesinin oluşturulmasını karara bağlayan Bakanlar Toplantısı sonrasında başlatılmıştır. Yükseköğretim Kurulu tarafından 2006 yılında kurulan ilk Yükseköğretim Yeterlilikler Komisyonu (YYK) üyeleri Yükseköğretim Kurulu ve yükseköğretim kurumları temsilcilerinden oluşturulmuş ve çalışmalarını 04.02.2008 tarihine kadar sürdürmüştür. 10.07.2008 tarihinde Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından Ulusal

“
19. Ulusal Yeterlilikler
Çerçevesi
Kapsamında
Türkiye'de
Neler Yapılmıştır?
”

Yeterlilik Çerçevesi çalışmalarını daha geniş bir ölçekte sürdürmek üzere Komisyon üyeleri yenilenmiş ve Komisyon çalışmalarına destek vermek üzere farklı üniversitelerden ve disiplinlerden deneyimli akademisyenlerin katılımıyla “Yükseköğretimde Yeterlilikler Çalışma Grubu” oluşturularak, yeterlilik çalışmaları yeniden başlatılmıştır. Yükseköğretim yeterlilikler çalışmalarının oluşturulması aşamalarını planlayan bir takvim oluşturulmuş, komisyon ve çalışma grubu bu çerçevede çalışmalarını yürütmüştür. Belirlenen takvim doğrultusunda Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi (TYYÇ) için Avrupa Hayat Boyu Öğrenme (EQF-LLL) yaklaşımı referans alınarak; lisans, yüksek lisans ve doktora düzeylerinde yüksek öğretim yeterlilikleri taslak olarak belirlenmiştir. Belirlenen taslak yeterlilikler, paydaşların (130 Üniversite Rektörlüğü, 18 Bakanlık ve 55 meslek odası, konfederasyonlar ve dernekler) görüşleri alınarak yeniden değerlendirilmiş, nihai hale getirilmiş ve 21.05.2009 tarihli Genel Kurul Kararı ile ön lisans, sanat ve mesleki yeterlilikler dışındaki yükseköğretim yeterlilikleri kabul edilmiştir. Bu çalışmaların neticesinde, Yükseköğretim Kurulu'nun 21.05.2009 tarihli Genel Kurul Kararı uyarınca mesleki eğitim yeterlilikler çerçevesi çalışmaları için Milli Eğitim Bakanlığı ve Mesleki Yeterlilikler Kurumu'ndan ilgili temsilcilerin de içinde bulunduğu “Yükseköğretim Mesleki Eğitim Yeterlilikler Çalışma Grubu”nun, sanat eğitimi yeterlilikler çerçevesi çalışmaları için Güzel Sanatlar Fakültesi ile Konservatuar temsilcilerinin içinde yer aldığı “Yükseköğretim Sanat Eğitimi Yeterlilikler Çalışma Grubu”nun oluşturulmasına karar verilmiştir. Bu karar doğrultusunda çalışma grupları oluşturulmuş ve bu gruplar çalışmalarını tamamlamışlardır. Bu süreçte ayrıca orta öğretim düzeylerindeki yeterliliklerle ve mesleki yeterliliklerle uyumu sağlamak amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı ve Mesleki Yeterlilikler Kurumu ile çalıştaylar gerçekleştirilmiştir.

Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi'nin Yükseköğretim Kurulu tarafından tamamen onaylanması 21.01.2010 tarihli Genel Kurul kararı ile olmuştur. TYYÇ aşağıdaki gibidir ve tüm yükseköğretim kurumlarının bu doğrultuda yapılması gerekmektedir.

Tablo 4: TYYÇ Düzeyleri Yeterlilik Profilleri

TÜRKİYE YÜKSEKÖĞRETİM YETERLİLİKLER ÇERÇEVESİ (TYYÇ) YETERLİLİK PROFİLLERİ				
TOPLAM SÜRE (YIL)	YÜKSEKÖĞRETİM DÜZEYLERİ	YÜKSEKÖĞRETİM YETERLİLİKLERİ	YÜKSEKÖĞRETİM MESLEKİ EĞİTİM YETERLİLİKLERİ	TOPLAM AKTS KREDİSİ (YIL X 60 AKTS)
8,5 - 10	OF-EHEA: 3. DÜZEY EQF-LLL: 8. DÜZEY	DOKTORA ¹ TIPTA UZMANLIK ² SANATTA DOKTORA ³ (180-240 AKTS)		310-600
5,5 - 8	OF-EHEA: 2. DÜZEY EQF-LLL: 7. DÜZEY	YÜKSEK LİSANS ⁴ (90-120 AKTS)	YÜKSEK LİSANS ⁵ (90-120 AKTS)	320-360
4	OF-EHEA: 1. DÜZEY EQF-LLL: 6. DÜZEY	LİSANS ⁶ (240 AKTS)	LİSANS ⁷ (240 AKTS)	240
2	OF-EHEA: KISA DÜZEY EQF-LLL: 5. DÜZEY	ÖNLİSANS ⁸ (120 AKTS)	ÖN LİSANS ⁹ (120 AKTS) ÖN LİSANS ⁹ (120 AKTS)	120

¹ Lisans programları içerisinde veya lisans programları ile ilişkilendirilmiş bilgi ağırlıklı önlisans eğitim ve öğretim programları

² Lisans programları içerisinde veya lisans programları ile ilişkilendirilmiş uygulama ağırlıklı önlisans eğitim ve öğretim programları

³ Meslek yüksekokulları uygulama ağırlıklı önlisans eğitim ve öğretim programları

⁴ Bilgi ağırlıklı lisans programları

⁵ Uygulama ağırlıklı lisans programları

⁶ Bilgi ağırlıklı tezli veya tezsiz yüksek lisans programları

⁷ Uygulama ağırlıklı tezli veya tezsiz yüksek lisans programları

⁸ Doktora programları

Tablo 4'te belirtildiği üzere yükseköğretim sistemimizde 4 temel düzey yer almaktadır: Kısa Düzey (Ön lisans), Birinci Düzey (Lisans), İkinci Düzey (Yüksek Lisans) ve Üçüncü Düzey (Doktora). Yükseköğretim Kurulu'nun 21.01.2010 tarihli Genel Kurul toplantısında yükseköğretimin herhangi bir düzeyini başarıyla tamamlayan bir öğrencinin kazanmış olacağı **bilgi, beceri ve yetkinlikler** Ek 2 de gösterildiği şekilde kabul edilmiştir.⁵

İşgücü piyasası ile meslek yüksekokulları arasında istihdam amaçlı birlikteliğin sağlanarak hayat boyu öğrenme perspektifinde, mesleki eğitimin modernizasyonu ve kalitesinin artırılması yoluyla, insan kaynakları gelişimini teşvik etmek amacıyla meslek yüksekokullarında yeterliliğe dayalı, modüler eğitime geçme projesi başlatılmıştır. Avrupa Birliği tarafından IPA 2006 (*Instrument for Pre-Accession* - Katılım Öncesi Mali Yardım) programı kapsamında finanse edilen İnsan Kaynaklarının Mesleki Eğitim Yoluyla Geliştirilmesi Projesinin (IKMEP) genel amacı nitelikli iş gücünün katılımı ile Doğu ve Güneydoğu bölgelerindeki küçük ve orta ölçekli işletmelerin gelişimini ve rekabet edilebilirliğini teşvik etmektir.

Uluslararası Eğitim Sınıflandırması ISCED 97 referans alınarak, meslek yüksekokulları program isimleri yeniden belirlenmiş ve sınıflandırılmıştır. Proje kapsamında, Bologna Süreci'yle uyumlu, Avrupa Yükseköğretim Alanı için Yeterlilikler Çerçevesi referans alınarak, meslek yüksekokullarında uygulanan programların müfredat çalışması başlatılmış, pilot proje kapsamında 8 ilde Bilişim Teknolojileri, Elektrik-Elektronik, Gıda, Makine, Metal İşleri, Otomotiv, Tekstil ve Turizm sektörlerine yönelik hizmet veren mesleklere yönelik işgücü talep analizleri, meslek analizleri ve iş-işlem analizleri yapılmıştır. Analizlere dayalı mesleki yeterlilikler tespit edilmiş ve bu mesleklere ait eğitim ve öğretim müfredatı hazırlanmıştır.

Dipnotlar

⁵ Bakınız Ek 1: Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi (TYYÇ) Düzeylerine Göre Yeterlilikler Tablosu

“
20. TYYÇ Düzeylerine Göre Yeterlilikler Nelerdir?
”

“
21. Yeniden Yapılanma Kapsamında Önlisans Programlarında Neler Yapıldı?
”

İKMEP kapsamında 13 meslek alanında geliştirilmiş olan taslak meslek standartları temel alınarak, 19 adet 5. düzey ve 21 adet 4. düzey mesleğe ilişkin işlem analizleri, yeterlilik tabloları, ders bilgi formları, modül bilgi formları ve ders planları hazırlanmıştır. Çoğu 5'er günlük çalıştaylar olmak üzere, yapılan 25 civarındaki çalıştay ile gelenen bu noktada çalışmalar, 5. düzeyde 39 programda devam etmektedir. Projenin tamamlanmasıyla birlikte 5. düzey (ön lisans) programlarının, öğrenci yoğunluğu ve sektörel ağırlık olarak ortalama %85'i tamamlanmış olacaktır.

Proje kapsamında, yeterliliğe ve modüler eğitime dayalı eğitim ve öğretim için 8 pilot meslek yüksekokulu yönetici ve eğitimcilerine hizmet içi eğitim verilmiştir. 39 programın tamamlanması ile, yeterliliğe ve modüler eğitime dayalı bu yeni sistem, Türkiye'deki bütün meslek yüksekokullarına yaygınlaştırılacaktır.

Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi'nin tamamlanmasıyla ülkemizdeki tüm yükseköğretim kurumlarını bağlayıcı nitelikteki üst çerçeve belirlenmiştir. TYYÇ kapsamında Temel Alan Yeterliliklerinin tanımlanması çalışmalarına esas teşkil etmek üzere TYYÇ Temel Alanları olarak Uluslararası Eğitim Sınıflandırma Standardı'nın (ISCED 97) belirlediği temel alanlar benimsenmiştir.⁶ Bu alanlar ülke ihtiyaçlarına göre zaman içerisinde değişiklik gösterebilir. TYYÇ Temel Alan Yeterliliklerinin tanımlanmasında görev alacak olan Temel Alan Çalışma Grubu Üniversitelerarası Kurul'un (ÜAK) Eğitim Konseyleri tarafından ağırlıklı olarak ilgili dekanlar arasından seçilerek belirlenen üyelerin katılımı ile oluşturulmuştur.

TYYÇ'nin pilot ölçekte belirlenecek olan kurum ve programlarda uygulanmasının 2010 yılının sonuna kadar tamamlanması öngörülmektedir. Bu çalışmaların tamamlanmasında öğretim üyelerini yoğun bir mesai beklemektedir. Tüm yükseköğretim kurumları ve programları kapsayacak şekilde uygulanmasının ise 2012 yılının sonuna kadar tamamlanması planlanmıştır.

Yükseköğretim kurumları tarafından verilen yeterliliklerin ulusal kalite güvencesi sistemi ile TYYÇ'ye dahil edilmesi çalışmalarının 2010-2015 yılları arasında, çerçevenin Avrupa Üst Yeterlilikler Çerçeveleri ile uyumluluğunun belgelendirilmesi çalışmalarının ise 2010-2012 yılları arasında tamamlanması öngörülmüştür. Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi'ne ait çalışmaların ve gelişmelerin yer alacağı TYYÇ web sayfası çalışmaları devam etmekte olup 2010 içinde kullanıma açılacaktır.

⁶ Dipnotlar

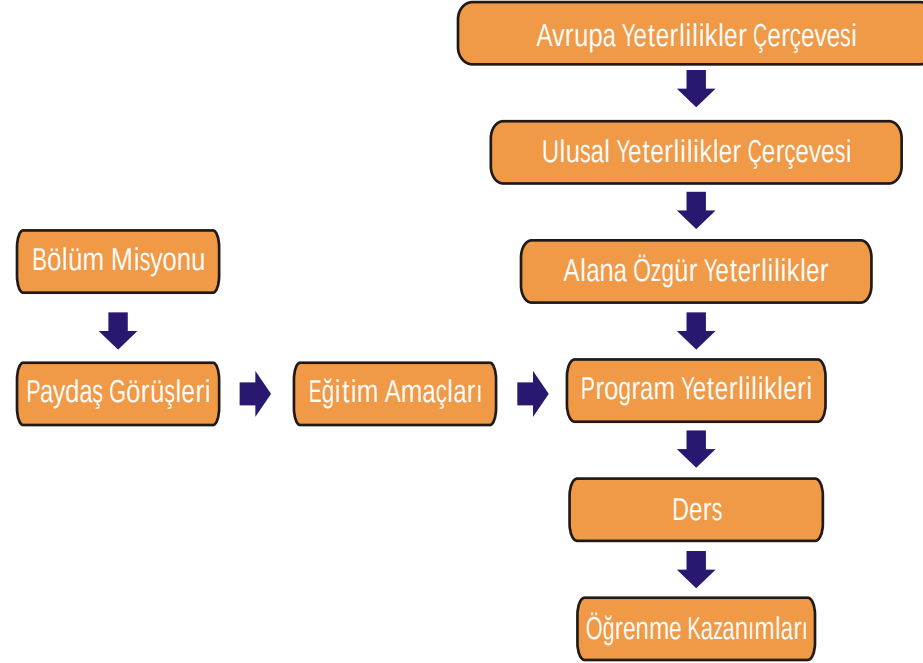
⁶ Bakınız Ek 7: ISCED 97 Eğitim ve Öğretim Temel Alanları Tablosu

“
22. Yeniden Yapılanma
Çerçevesinde
Yükseköğretim
Kurumları Hangi
Çalışmaları
Yapacaklardır?
”

23. Alan Yeterlilikleri Nedir ve Nasıl Oluşturulur?

Tablo 5: Yükseköğretimde Yeterliliklerin Belirlenmesi Aşamaları

Alan yeterlilikleri, ulusal düzeyde belirlenen yeterlilikler göz önünde bulundurularak, herhangi bir temel alandaki yeterliliklerin, ilgili paydaşların görüşleri alınarak belirli bir düzen içerisinde yapılandırıldığı bir sistemdir. Bu süreçte her bir alanla ilgili olarak ulusal yükseköğretim çerçevesi temel alanın ilgili programları göz önüne alınmak suretiyle belirlenecektir. Alan yeterlilikleri çalışmalarını takiben her alanın altında yer alan programlar için program yeterlilikleri ve bu derslerin öğrenme kazanımlarının belirlenmesi ve müfredatların bu çerçevede gözden geçirilmesi programın öğretim elemanları tarafından yapılacaktır.

24. Program Yeterlilikleri Nedir ve Nasıl Oluşturulur?

Program Yeterlilikleri, öğrencilerin bir programdan mezun oluncaya kadar kazanmaları gereken bilgi, beceri ve yetkinlikleri tanımlayan ifadelerdir. Öğrencinin mezun olduğunda neyi bildiği, neyi yapabildiği ve nelere yetkin olduğu program yeterlilikleri ile açıklanır. Bu süreçte, programın amaç ve hedefleri, temel alan yeterlilikleri göz önüne alınmak suretiyle iç ve dış paydaşların görüş ve katılımları da sağlanarak program yeterlilikleri oluşturulur. Program yeterlilikleri belirlendikten sonra programın içeriği, yapısı, dersleri ve öğrenme kazanımları oluşturulur.

Öğrenme-öğretme sürecinde öğrencilerin ulaşacağı öğrenme kazanımlarının belirlenmesi ve yazılmasında bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olarak adlandırılan aşamalı bir sınıflandırma sistemi kullanılmaktadır. Öğrenme kazanımlarını yazarken öğretim yöntem ve stratejilerini, ölçme ve değerlendirme biçimlerini bu boyutlarla ilişkilendirmemiz gerekmektedir. Bu nedenle, müfredat oluşturma ve yenileme çalışmaları yapılırken, öğrenmenin **bilişsel**, **duyuşsal** ve **davranışsal** yönünün de dikkate alınması gerekir.

Öğrenme kazanımı, bir öğrenme sürecinin tamamlanmasının ardından öğrenenin neleri bileceğinin, neleri kavrayacağını ve neleri yapabileceğinin açık, gözlenebilir ve ölçülebilir biçimde tanımlanmasıdır.

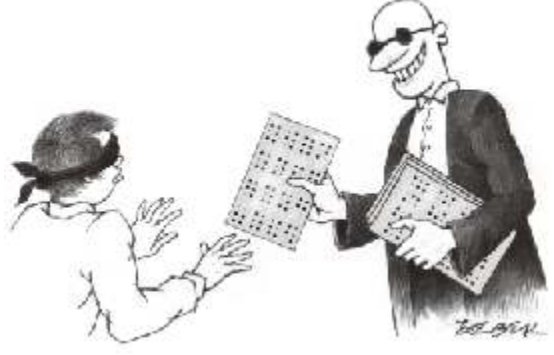
Öğrenme kazanımları, yükseköğretim düzeyinde oluşturulan yeterlilikler çerçevesiyle uyumlu olacak şekilde, temel alanlar için (sanat, beşeri bilimler, hukuk, sağlık gibi), bu alanlardaki her bir program ve bu programlar içerisindeki her ders için ayrı olarak belirlenir.⁷

Öğrenme kazanımları öğretmek temelli bir anlayıştan öğrenme temelli bir anlayışa dönüşümü vurgular. Bir başka deyişle geleneksel öğreten merkezli yaklaşımdan öğrenci merkezli yaklaşıma dönüşümdür. Öğrenci

⁷ Dipnotlar

⁷ Bakınız Ek 4: Örnek Bir Dersin Öğrenme Çıktılarının Belirlenmesi

25. Öğrenme Kazanımları Nedir ve Nasıl Oluşturulur?

26. Öğrenme Kazanımları ile Dersin Amaç ve Hedefleri Arasındaki Fark Nedir?

merkezli öğrenme, öğretme-öğrenme değerlendirme ilişkisine ve öğrenmenin programlanması, sürdürülmesi ve ölçülmesi bağlantısına odaklanmayı gerekli kılar.

Öğrenme kazanımı ders içeriği ya da öğretim elemanının ne yapmak istediğini belirten ifadeler değildir. Öğrenme kazanımlarının belirlenmesinin en önemli yararı, öğrencinin neyi öğrenmesi gerektiği ve öğrendiği şeyi nasıl pratiğe dönüştüreceği konusunda net ifadeler sunmasıdır. Öğrenme kazanımları dersi verecek öğretim elemanı tarafından hazırlanır.

Her bir dersin kazandıracığı çıktılar, bölümün veya programın yeterlilikleri ile uyumlu ve birbirini tamamlayıcı nitelikte olmalıdır. Program yeterlilikleri olarak genel nitelikteki ifadeler, ders kazanımları somut ve ölçülebilir ifadelere dönüşür. Öğrenme kazanımları yazmadan önce dersin amaç ve hedeflerinin belirlenmesi gerekir.

Dersin amacı; genellikle öğretmenin bakış açısından dersin genel içeriğini ve yönünü belirtmek üzere yazılır.

Dersin hedefi; öğretme niyetinin özel bir ifadesidir ve öğretmenin bir derste işleyeceği alanlardan bir tanesini gösterir.

Dersin öğrenme kazanımları; öğrenim sürecinin tamamlanmasından sonra başarılı olmuş bir öğrencinin ne bileceğini, ne anlayabileceğini, ne yapabileceğini ifade eden yetkinliklerdir.

Dersin amaç ve hedefleri, öğrenme sürecinde öğrencinin öğrenme kazanımlarına dayalı öğreneceklerini ölçülebilir biçimde ifade eden geniş ve genel beyandır. Dersin amacı, öğrenme kazanımlarına oranla daha soyut ve geneldir. Öğrenme kazanımları, söz konusu amaç ve hedeflere ulaşılması için gerekli somut göstergeleri ifade eder. Öğrenme kazanımlarının, dersin amaç ve hedefleriyle uyumlu olması gerekir.

Öğrenme kazanımları; dersin seviyesine (Lisans- lisansüstü vb.) uygun olmalıdır.

- Her bir kazanım için tek bir fiil kullanılmalıdır.
- Bilmek, anlamak, öğrenmek, asına olmak, maruz kalmak, haberdar olmak gibi belirsiz terimlerden kaçınılmalıdır. Bu terimler, öğrenme kazanımlarından ziyade öğretme amaçlarına yöneliktir.
- Öğrenme kazanımları gözlemlenebilir, ölçülebilir ve değerlendirilebilir olmalıdır.
- Herkes için anlaşılabilmeli, yoruma açık olmamalıdır.
- Eger hedef uzun süreli ise (meslek yasantisine kadar uzanacaksa) belirtilmelidir.
- 3 kredilik bir ders için yaklaşık 5-8 tane olmalıdır.

Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi periyodik olarak gözden geçirilmekte ve gelişen koşullar çerçevesinde güncellenmektedir. Dolayısıyla, gerek ulusal ve alana özgü yeterlilikler, gerekse program yeterliliklerinin periyodik olarak güncellenmesi, uluslararası çevrede uyumu sürdürülebilir kılmanın ön şartları arasındadır. Program yeterliliklerinin güncellenmesi için, programların sürekli bir değerlendirme sürecine tabi tutulması gerekir. Genellikle son sınıfın son döneminin değerlendirme için en uygun zaman olduğu düşünülmektedir; çünkü bu dönemde öğrencilerin kazanacakları bilgi, beceri ve yetkinlikleri en yüksek düzeyde tespit etmek mümkündür.

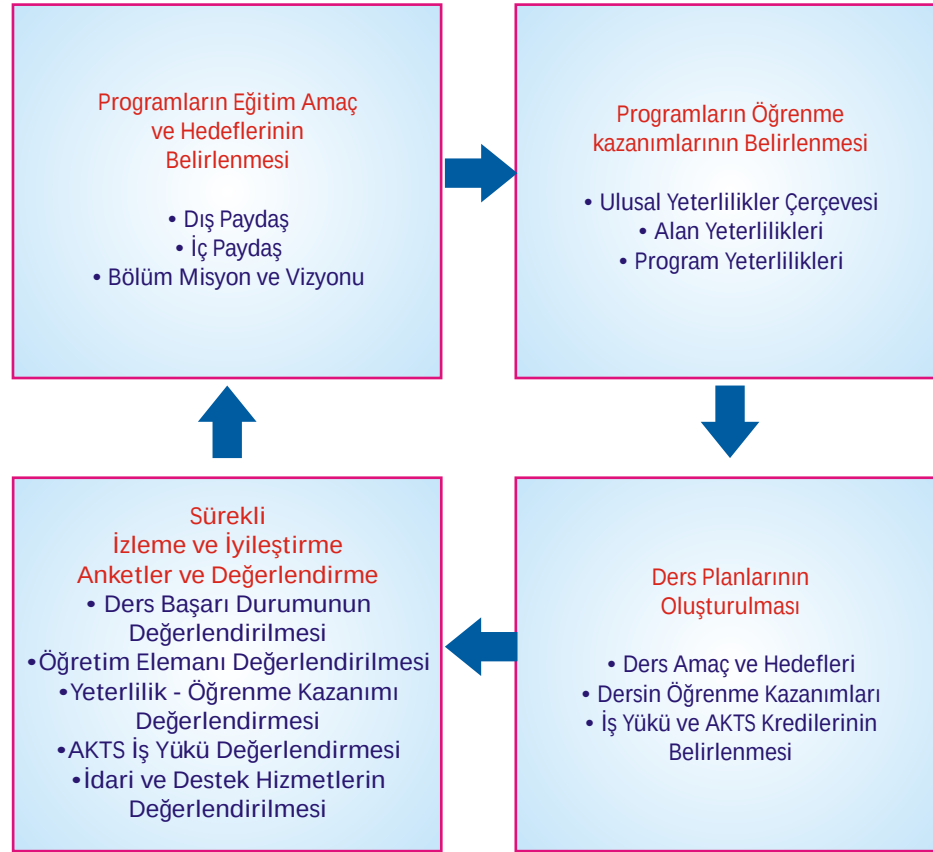
Program değerlendirilirken öğrenciye araştırma makalesi yazdırma, bitirme tezi veya ödevi hazırlatma, öğrencinin başka öğrencilerin makale veya tezlerini değerlendirme, yeni ve daha eski mezunlara anket uygulama, kamu ve özel sektör temsilcilerine anket uygulama veya bu kişilerle derinlemesine görüşmeler yapma, uygulamalar sırasında gözlem yapma, periyodik olarak düzenli müfredat geliştirme, öğretim üyesi/öğrenci hareketliliği ile geri bildirimler alma vb. birçok teknik ve yöntemlerden

27. Öğrenme Kazanımlarını Yazarken Nelere Dikkat Edilmelidir?

28. Program Yeterlilikleri Zaman içinde Değişebilir mi?

yararlanılabilir. Ayrıca mezunlar, işverenler, meslek odası temsilcileri ve danışma kurulu gibi dış paydaşlar ile öğretim elemanları, bölüm personeli ve öğrenciler gibi iç paydaşların bu süreçte katılması sağlanmalıdır.

Tablo 6: Program İyileştirme Adımları

Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK)⁸, meslek standartlarını temel alarak, teknik ve mesleki alanlarda ulusal yeterliliklerin esaslarını belirlemek; denetim, ölçme ve değerlendirme, belgelendirme ve sertifikalandırmaya ilişkin faaliyetleri yürütmek üzere 21.09.2006 tarihli ve

5544 sayılı Kanun ile kurulmuştur. Kurumun temel görevi, Avrupa Birliği ile uyumlu "ulusal mesleki yeterlilik sistemini" kurmak ve işletmektir. Kurum bu görevlerini Milli Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu, işçi, işveren, meslek kuruluşları ve diğer ilgili kurumlarla işbirliği yaparak yerine getirmektedir.

Meslek standartlarının belirlenmesi MYK'nın temel görevleri arasındadır. Eğitim ve öğretim programlarının iş piyasası gereklerine göre oluşturulmasında ve bireylerin mesleği icra edebilme becerilerinin tespitinde meslek standartları temel teşkil etmektedir.

Meslek standardı; bir mesleğin başarı ile icra edilebilmesi için, gerekli bilgi, beceri, tavır ve tutumların neler olduğunu gösteren asgari yeterlilikler olarak tanımlanabilir. Meslek standardını iş dünyasındaki mesleki koşulları tanımlayan, çalışanların yapabilmesi gereken görev ve işlemleri özetleyen metinler olarak değerlendirmek mümkündür. Meslek standartlarının geliştirilmesi sürecinde; araştırma, inceleme, analiz ve diğer teknik çalışmaların yapılması gereklidir; ancak bu yeterli değildir. Bu çalışmalar aynı zamanda ilgili taraflar arasında uzlaşma sürecini içermeli, devlet, işçi, işveren ve meslek kuruluşlarının uzlaşısıyla ortaya çıkmalıdır.

Bu çerçevede, yükseköğretim alanında yapılan yeterlilikler çalışmaları yükseköğretime öğrenci yetiştiren ortaöğretim yeterlilikleriyle ve mezunlarının istihdam edilmelerini arttırmak bakımından meslek standartlarıyla uyumlu olmak durumundadır. Bu nedenle yükseköğretim yeterliliklerinin belirlenmesi aşamasında ve bu yeterliliklerin takibini yapmak bakımından gerek Milli Eğitim Bakanlığı, gerekse Mesleki Yeterlilik Kurumu ile eşgüdüm içinde çalışmaların yürütülmesi gerekmektedir.

⁸Dipnotlar

⁸<http://www.myk.gov.tr/>

“
29. Mesleki Yeterlilik Kurumu'nun Bu Süreçte Rolü Nedir?
”

30. Kalite Güvencesi Nedir?

Yükseköğretimde ENQA'nın 2005 yılında yayınlamış olduğu "Avrupa Yükseköğretim Alanında Kalite Güvence İlke ve Standartları Raporu"⁹ (ESG: *European Standards and Guidelines for Quality Assurance*) belirtilen ilke ve standartlar bu alanda günümüzde yürütülmekte olan çalışmalara rehberlik etmektedir. Bu ilkeler ile Avrupa Yükseköğretim Alanı'nda yükseköğretim kurumlarının birbirleri ile uyum içinde ve kıyaslanabilir kalite düzeyinde hizmet vermeleri hedeflenmektedir.

Bu çerçevede, aşağıda belirtilen ilkeler iç ve dış kalite güvence sistemlerinin oluşturulmasında temel prensipler olarak dikkat çekmektedir:

- Öğrencilerin ve akademik kadronun yükseköğretimde kalite güvencesi konusunda farkındalıklarının artırılmasının sağlanması,
- Yükseköğretim kurumları ve öğrencileri için programların kalitelerinin geliştirilmesi ve sürekliliğinin sağlanması,
- Kalite güvencesi sürecinde yabancı uzmanlardan yararlanılması ve açıklık ilkelerine uyulması,
- Amaçlara uygun dış kalite güvence gereksinimlerinin ortaya konulması ve bunları karşılayacak kurumlara sorumluluk verilmesi

Bu kapsamda, her ülke kendi eğitim sistemine uygun kalite güvence standartlarını ortaya koymakta ve bu standartlar ışığında kendi eğitim sistemini değerlendirmektedir. Aynı zamanda, ülkeler yükseköğretim kurumlarının kalite geliştirme faaliyetlerinin değerlendirilmesi için kalite ajansları oluşturmakta ve dış değerlendiricileri kullanarak yükseköğretim kurumlarının kalite düzeylerinin belirlenmesini sağlamaktadırlar.

⁹ Dipnotlar

⁹ "Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area" için bakınız: <http://www.enqa.eu/files>

Türkiye'de kalite güvence sistemi, yükseköğretim kurumları tarafından yıllık olarak gerçekleştirilen iç değerlendirme süreci ve bu alanındaki çalışmalar Yükseköğretim Kurulu tarafından hazırlanmış olan Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği ve bu yönetmelik esasları¹⁰ oluşturulan YÖDEK (Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu) tarafından hazırlanmış olan Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Rehberi'nde gösterilen esaslara göre¹¹ yürütülmektedir.

"Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği" Yükseköğretim Kurulu tarafından 2005 yılında eğitim, öğretim, araştırma faaliyetlerinin kalitesinin geliştirilmesi ve değerlendirilmesi amacıyla, Avrupa Kalite Güvencesi Standart ve İlkelerine de uygun olacak şekilde yayınlanmıştır. Yükseköğretimde kalite standartlarının oluşturulması ve bu alanda uluslararası uyumluluğun sağlanabilmesi amacıyla hazırlanan yönetmelik, yükseköğretim kurumlarının eğitim, öğretim ve araştırma faaliyetleri ile idari hizmetlerinin değerlendirilmesi, kalitelerinin geliştirilmesi, bağımsız "dış değerlendirme" süreciyle kalite düzeylerinin onaylanması ve tanınması konusundaki çalışmalara ilişkin esasları düzenlemektedir.

¹⁰ Dipnotlar

¹⁰ "Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği" için bakınız:

http://www.yodek.org.tr/download/yonetmelik_dl.pdf

¹¹ "Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Rehberi" için bakınız:

<http://www.yodek.org.tr/yodek/files>

31. Kalite Güvence Sistemi Türkiye'de Nasıl Uygulanmaktadır?

32. YÖDEK (Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu) Nedir?

Yukarıda adı geçen yönetmelik kapsamında oluşturulan YÖDEK; Üniversitelerarası Kurul tarafından seçilen dokuz üye ile Ulusal Öğrenci Konseyi tarafından belirlenen bir öğrenci temsilcisinden oluşur. Yükseköğretim kurumlarında akademik değerlendirme ve kalite geliştirme çalışmalarının ulusal düzeyde düzenlenmesi ve koordinasyonundan sorumludur. YÖDEK, Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Rehberi'ni hazırlamıştır. Buna göre yükseköğretim kurumlarının akademik değerlendirme ve kalite geliştirme çalışmalarının sistematik bir şekilde yürütebilmeleri için gerekli süreçleri ve performans göstergelerini tanımlamıştır.

Belirlenen süreçler şu şekilde sıralanabilir:

- Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Süreci
- Stratejik Planlama Süreci
- Kurumsal Değerlendirme Süreci
- Periyodik İyileştirme ve İzleme Süreci

Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği gereğince yükseköğretim kurumlarının kendi içlerinde akademik değerlendirme ve kalite geliştirme çalışmalarından sorumlu olan Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Kurulları (ADEK) oluşturulmuştur. ADEK'ler üye sayısı ve üyeleri, ilgili yükseköğretim kurumunun senatosu tarafından belirlenen ve en az dokuz, en fazla on sekiz kişiden oluşmaktadır. ADEK'in başlıca görevleri ilgili yükseköğretim kurumunda kurumun stratejik planı ve hedefleri doğrultusunda; akademik ve idari hizmetlerin değerlendirilmesi, kalitesinin geliştirilmesi ve kalite düzeyinin onaylanması için yapılacak her türlü

33. ADEK (Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Kurulu) Nedir?

çalışmayı ve özellikle "iç değerlendirme" çalışmalarını yürütmek ve buna bağlı olarak iç değerlendirme raporunu hazırlamak veya hazırlatmak; ilgili yükseköğretim kurumunun "dış değerlendirme" yaptırması durumunda, gerekli hazırlıkları yapmak, dış değerlendirici kurum, kuruluş veya kurula her türlü desteği vermek; YÖDEK ile sıkı işbirliği içinde çalışmak, YÖDEK'in belirleyeceği usul ve esaslar doğrultusunda çalışmaları yürütmek ve örnek uygulamaları Komisyon ile paylaşmak olarak sıralanabilir.

İç Kalite Güvencesi esasları, Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği'nin 13, 14 ve 15'inci maddelerinde düzenlenmektedir. Bu çerçevede, bir yükseköğretim kurumu, ADEK tarafından belirlenen iç değerlendirme sürecine göre, yılda bir kez Ocak ve Şubat aylarında, bir önceki yılın, bu Yönetmeliğin 15'inci maddesinde belirtilen konuları içeren iç değerlendirme çalışmasını YÖDEK'in belirleyeceği süreç, usul ve esasları göz önüne alarak tamamlar ve YÖDEK'e gönderir.

Kurumlar, öncelikle kalite güvence sistemlerinin amaç ve hedeflerini belirlemeli ve bunların belirli yöntemler ile yayınlanmasını sağlamalıdır. Geliştirilen süreçlerin açıklığını ve yaygınlaştırılabilirliğini garanti edebilmek için, dış kalite süreçlerinin tüm paydaşların katılımı ile geliştirilmesi önerilmektedir. Yükseköğretim kurumlarının dış değerlendirmesi, iç değerlendirme sürecinde olduğu gibi Yönetmeliğin 15'inci maddesinde belirtilen konuları içerecek şekilde gerçekleştirilir.

Bir yükseköğretim kurumu uygun gördüğü durumda, kendi iç değerlendirme sürecini, bu Yönetmeliğin 14'üncü maddesinde belirtilen takvime göre, Kalite Değerlendirme Tescil Belgesi'ne sahip bağımsız bir kurum, kuruluş veya kurul ile birlikte yürütebilir.

34. Kalite Güvence Mekanizması Olarak İç Değerlendirme Süreci Nasıl Çalışır?

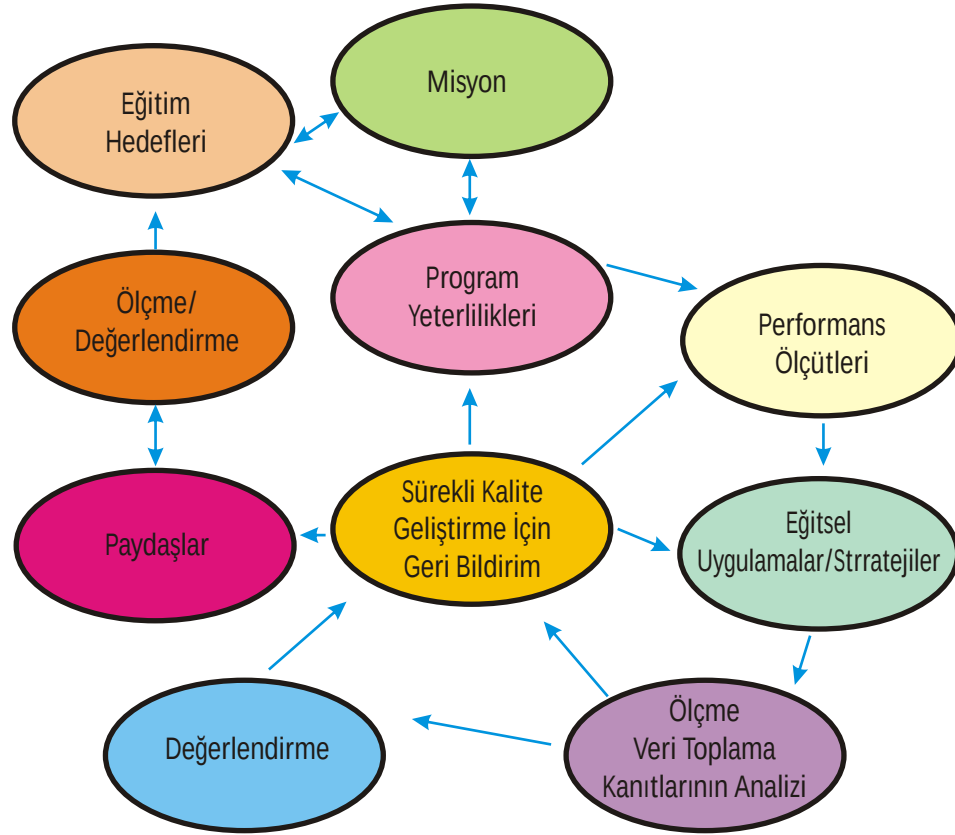

35. Kalite Güvence Mekanizması Olarak Dış Değerlendirme Süreci Nasıl Çalışır?

Tablo 7: Yükseköğretim Kurumlarında Kalite Süreci

Bağımsız ulusal dış kalite güvence ajansları kurulmasını da hedefleyen yönetmelik ile, ulusal dış kalite güvence ajanslarına lisans verme yetkisi YÖDEK'in görüşleri doğrultusunda Yükseköğretim Kurulu'na verilmektedir. Buna göre yetkilendirilmiş ve kendilerine "Kalite Değerlendirme Tescil Belgesi" verilmiş olan kurum ve kuruluşlar tarafından dış değerlendirme

sürecinden geçen yükseköğretim kurumları, kurumun kalite seviyesini ve kalite alanındaki gelişmelerini gösterecek olan "Kalite Sertifikası" alacaklardır. Bu sertifikanın geçerlilik süresi 5 yıldır. Yükseköğretim kurumunun alacağı Kalite Sertifikası kurum bazında olabileceği gibi akademik birimler veya program bazında da olabilecektir.

Türkiye Kalite Güvence Sistemi yurtdışı değerlendirmelere de açık durumdadır. Bugüne kadar dört üniversitenin toplam 42 mühendislik programı "Accreditation Board for Engineering and Technology-USA"¹² (ABET) tarafından farklı zamanlarda değerlendirilerek ABET eşdeğerlilik (substantial equivalence/büyük ölçüde eşdeğerlilik) belgesini almıştır.

Öğrenciler, kalite güvence süreçlerine önceden belirlenen ölçütler doğrultusunda düzenli olarak dahil edilmektedirler. Bologna Süreci'nde uygulanması hedeflenen kalite güvence sistemleri, bağımsız kalite güvence kuruluşlarının yapmakta oldukları değerlendirmelerdir. Bu değerlendirmelerin ancak; kalite güvencesi sürecinde ana paydaşlar olan kalite güvence kuruluşları, hükümet yetkilileri, yükseköğretim kurumları temsilcileri, akademisyenler ve öğrencilerin değerlendirmelere katılımı ile bağımsız değerlendirmeler olarak ele alınabileceği genel kabul görmüş bir ilkedir.

Ülkemizde kalite güvence süreçlerinde dış değerlendirme alan kurumlarda, öğrencilerin kalite güvence sürecine katılımları Bologna ülkeleri içinde yüksek seviyelerde görülmektedir. Öğrenciler bu süreçte ulusal kalite güvence kuruluşlarının yönetiminde (YÖDEK), yükseköğretim kurumlarının ve/veya programlarının dış değerlendirme süreçlerinde, dış değerlendirme sürecinde, danışma süreçlerinde, iç değerlendirme süreçlerinde ve öz değerlendirme raporları hazırlanmasında katılım sağlamaktadırlar. Ancak, öğrenci katılımının nitelik ve niceliksel olarak daha fazla olması gerekmektedir.

¹² Dipnotlar

¹² <http://www.abet.org/>

“

36. Öğrenciler Kalite Güvence Süreçlerine Nasıl Katılım Sağlarlar?

”

37. Öğrenim Sürelerinin ve Diplomaların Tanınması Nedir?

Avrupa Bölgesi'nde bir başka ülkeden alınmış olan derecenin ve öğrenim sürelerinin tanınması, "yabancı diplomaların" ev sahibi ülkenin "eğitim sistemi ve/veya iş sektörü"ndeki gerçek yerinin belirlenmesidir.

Lizbon Tanıma Sözleşmesi¹³, Avrupa Konseyi ve UNESCO tarafından onaylanarak 11 Nisan 1997 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşme'nin tam adı "Avrupa Bölgesi'nde Yükseköğretimle İlgili Belgelerin Tanınmasına İlişkin Sözleşme"dir. Bu Sözleşme, Avrupa Bölgesinde bir başka ülkeden alınmış olan derece ve öğrenim sürelerinin tanınmasına ilişkin usulleri belirlemektedir. Sözleşmenin imzalanması, yükseköğretimle ilgili yeterliliklerin tanınması ve önündeki engellerin kaldırılarak hareketliliğin artırılmasını hedefleyen çok önemli bir gelişmedir. Sözleşmeye imza atan ülke sayısı 46'dır.¹⁴

Türkiye, Sözleşmeyi 01.12.2004 tarihinde imzalamış ve Sözleşme 01/03/2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşme ile ulusal mevzuat arasındaki uyumsuzlukları kaldırmak amacıyla yeni "Yurtdışı Yükseköğretim Diplomaları Denklik Yönetmeliği" hazırlanmıştır. Söz konusu Yönetmelik, 11 Mayıs 2007 tarihinden itibaren yürürlüktedir.¹⁵

Diploma Eki ile Avrupa Kredi Transfer ve Biriktirme Sistemi, Lizbon Sözleşmesi'nin desteklenmesi ve güçlendirilmesi için geliştirilen iki önemli tanıma aracıdır.

Sözleşme'de NARIC (National Academic Recognition Information Centers - Ulusal Akademik Tanıma Merkezi) ve ENIC (European Network of Information Centres - Avrupa Birliği Merkezleri Ağı) tanıma ağları olarak belirtilmiştir.

— Dipnotlar —

¹³ "Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region" için bakınız: <http://conventions.coe.int>

¹⁴ Sözleşmeyi onaylayan ve imzalayan ülkelerin listesi için bakınız: <http://conventions.coe.int>

¹⁵ "Yurtdışı Yükseköğretim Diplomaları Denklik Yönetmeliği" için bakınız: <http://www.yok.gov.tr>

NARIC, 1984 yılında kurulmuştur ve yabancı bir ülkede alınan diploma ve öğrenim sürelerinin akademik olarak geliştirilmesini sağlamaktadır. ENIC ise akademik yeterliliklerin tanınması alanında ortak tutum ve hareketlilik yaratmak için kurulan bir iletişim ağıdır.

Türkiye ENIC/NARIC Merkezi, Yükseköğretim Kurulu bünyesinde yapılandırılmış ve 2003 yılından itibaren ENIC/NARIC iletişim ağı¹⁶ bir parçası olarak faaliyet göstermektedir.

Türkiye ENIC/NARIC Merkezi, aşağıda belirtilen konularda ENIC/NARIC iletişim ağına dahil diğer ENIC/NARIC Merkezleri ile bilgi ve görüş alışverişinde bulunarak öğrencileri, işverenleri, üniversiteleri, diğer yükseköğretim kurumlarını, yükseköğretimden sorumlu bakanları ve organizasyonları bilgilendirmektedir:

- Yabancı ülkede kazanılan diplomaların, derecelerin ve diğer yeterliklerin tanınması,
- Yabancı ülkelerin ve Türkiye'nin yükseköğretim sistemleri,
- Yurt dışında eğitim alabilmek için iletilebilecek pratik sorular (burslar, ders sistemleri, programların denkliği)

Avrupa Konseyi, Avrupa Komisyonu ve UNESCO/CEPES tarafından geliştirilen Diploma Eki, alınan derecenin rahatça anlaşılabilmesi için yükseköğretim kurumları tarafından diplomaya ek olarak verilen bir belgedir. Diploma ile birlikte, öğrenci talep etmeksizin bedelsiz sunulması gerekir ve tıpkı diploma gibi yalnızca bir kez, tek nüsha olarak düzenlenir. Bir ülkede verilmiş olan diploma ve derecelerin diğer ülkelerdeki ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından da tam olarak anlaşılabilmesi amacıyla tasarlanmış bir formdur. Diploma Eki, öğrencilerin öğrenim süreleri boyunca kazandıkları

— Dipnotlar —

¹⁶ <http://www.enic-naric.net>

39. ENIC/NARIC Merkezleri Nelerdir?

40. Diploma Eki Nedir?

41. Diploma Eki Nasıl Hazırlanır?

beceri ve yeterliliklerini daha iyi anlatabilmelerine yardımcı olur. Böylece, eğitim veya çalışma amaçlı yurt dışına gitmek isteyen öğrencilerin diplomaları ve öğrenim süreleri yurt dışında rahatça anlaşılar.

Diploma Eki 8 bölümden oluşur. Diploma Ekinin ilk bölümünde kişi hakkında bilgi verilir. Diğer bölümlerinde ise derecenin ne olduğu, derecenin düzeyi, tamamlanan programın içeriği, ilgili öğrencinin program süresince aldığı dersler ve notları, derecenin kişiye kazandırdığı akademik/mesleki haklar ve eğitim görülen ülkenin yükseköğretim sistemi hakkında açıklamalara yer verilir.

Diploma Eki;

- Transcript veya not çizelgesi yerine geçmez.
- Özgeçmiş (CV) değildir.
- Kendiliginden akademik/mesleki tanınırlık sağlamaz.

Türkiye'de Diploma Eki uygulamasına Yükseköğretim Kurulu'nun 11.03.2005 tarihli Genel Kurul toplantısında almış olduğu karara göre 2005-2006 öğretim yılı itibarıyla başlanmıştır. Buna göre, 2005-2006 akademik yılından itibaren yükseköğretim kurumları mezun olan öğrencilerine diplomalarına ek olarak, yaygın olarak konuşulan bir Avrupa dilinde hazırlanmış Diploma Eki vermek zorundadır.

Diploma Eki çalışmalarına henüz başlamamış olan yükseköğretim kurumlarının UNESCO/CEPES, Avrupa Komisyonu ve Avrupa Konseyi tarafından belirlenen standart forma uygun ve İngilizce olarak ön lisans, lisans ve yüksek lisans seviyelerinde Diploma Eki örneği hazırlaması, hazırlanan Diploma Eki örneklerini son kontrol ve onay için Yükseköğretim Kurulu'na göndermeleri gerekmektedir.¹⁷ Her üç seviyede hazırlanmış Diploma Eki örnekleri kontrol edildikten sonra Yükseköğretim Kurulu tarafından yükseköğretim kurumlarına onay yazısı gönderilir. Yükseköğretim kurumları

— Dipnotlar —

¹⁷Bakınız Ek 6: Diploma Eki Örneği.

onaylanmış format üzerinden mezun olan öğrencilerine, diplomalarına ek olarak Diploma Eki verir.

Her yıl Mayıs ayı sonuna kadar hazırlanarak Yükseköğretim Kurulu'na iletilen Bologna Eşgüdüm Komisyonu (BEK) raporları vasıtasıyla yükseköğretim kurumlarının Diploma Eki çalışmalarında hangi aşamada olduğu ve şu ana kadar kaç adet Diploma Eki vermiş oldukları tespit edilmektedir.

Avrupa Kredi Transfer ve Biriktirme Sistemi (AKTS), ülkelerin yükseköğretim sistemlerinin farklı olmasından dolayı hareketlilik ve tanınmanın önünde engel oluşturan sorunlara çözüm getirmek üzere geliştirilen çok önemli bir araçtır. AKTS ders kredileri, bir derste öğrencilere kazandırılan yetkinlikleri esas alır ve bu yetkinlikleri kazanmak için öğrencinin iş yüküne göre hesaplanır.

AKTS, bir diploma programının veya dersin öngörülen öğrenme çıktılarını ve yeterliliklerle ifade edilen hedeflerini başarabilmesi için gereken iş yükü göz önünde tutularak hesaplanan bir kredi sistemi olarak tanımlanır. AKTS başlangıçta Erasmus programı kapsamında hareketlilik faaliyetlerinde kredi transferi amacıyla kullanılırken, daha sonra kredi biriktirme sistemi olarak da kullanılmaya başlanmıştır. Bologna Süreci'nin en önemli araçlarından birisidir.

AKTS kredisi, bir derisi başarıyla tamamlayabilmesi için, öğrencinin yapması gereken çalışmaların tamamını (teorik ders, uygulama, seminer, bireysel çalışma, sınavlar, ödevler, vs.) kapsayan, iş yükünü temel alan bir değerdir. Bu değer; her dersin, bir yükseköğretim kurumunda bir akademik yılın tam zamanlı olarak tamamlanması için gereken toplam çalışma yükünün ne kadarlık bir bölümünü kapsadığını da dolaylı olarak gösterir.

Bir akademik yıl için AKTS kredisi 60 olarak belirlenmiştir. Bu krediye denk olarak 1500-1800 saat arasında öğrenci iş yükü öngörülmüştür. 1 AKTS, 25-30 saat çalışma karşılığı olarak belirlenmektedir. Yükseköğretim düzeylerine göre AKTS kredileri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

42. Avrupa Kredi Transfer ve Biriktirme Sistemi (AKTS / ECTS) Nedir?

Tablo 8: TYYÇ Düzeyleri İçin Toplam Kredi (AKTS)

TYYÇ Düzeyleri	Süre (Yıl)	Toplam AKTS Kredisi (Yıl x 60 AKTS)
8. Düzey (Doktora)	3-4	180-240
7. Düzey (Yüksek Lisans)	1,5-2	90-120
6. Düzey (Lisans)	4	240
5. Düzey (Ön Lisans)	2	120

AKTS kredisi dersi tamamlayarak öğrenme kazanımlarını edinen öğrenciye verilir. Öğrenme kazanımları, daha önceki bölümlerde de ifade edildiği gibi, öğrenme sürecini tamamlayan bir öğrencinin neleri bileceğini, neleri anlayacağını ve neleri yapabileceğini gösterir.

Bologna Süreci'nin Türkiye'de uygulanması aşamasında AKTS önemli bir çalışma alanıdır. Bu kapsamda, yükseköğretim kurumlarında hem AKTS'nin uygulanışından, hem de öğrencilerin AKTS hakkında bilgilendirilmesinden sorumlu olmak üzere AKTS kurum koordinatörleri ve her fakülte/ bölüm için de ayrı AKTS bölüm koordinatörleri belirlenmiştir.

.....

Bir dersin AKTS kredisinin hesaplanması aşağıdaki şekilde yapılır:

Yarıyıl Süresi: Sınav dönemi dahil 16 hafta

Dersin Öğrenim Faaliyetleri:

- Her hafta 4 saat teorik derse katılım
- Her hafta 1 saat sınıfta rehberli problem çözme (*tutorial*)
- Haftalık ödev hazırlanması
- Kısa Sınav (*Quiz*)
- Verilen problemlerin tek başına veya grup halinde çözülmesi ve uygulama saatinde tartışılması
- Dönem projesinin rapor/tasarım halinde hazırlanması ve sınıf ortamında sunulması/sergilenmesi
- Açık kitap ara sınav ve final sınavı.

“
43. AKTS
Kredileri Nasıl
Hesaplanır?
”

Tablo 9: AKTS Kredilendirilmesi Örneği

Faaliyetler	Sayı	Süre (saat)	Tahmin Edilen İş Yüğü (saat)
Teorik ders	14	4	56
Rehberli Problem Çözme			
a) Sınıf çalışması	14	1	14
b) Bireysel veya grup halinde çalışma	14	2	28
Ödev problemlerinin çözülmesi ve rapor olarak teslimi	14	2	28
Dönem Projesi	1	20	20
Proje Sunumu	1	5	5
Kısa Sınav (Quiz)	4	1	4
Ara Sınav			
a) Sınav	1	2	2
b) Sınav için bireysel çalışma	1	15	15
Final Sınavı			
a) Sınav	1	3	3
b) Sınav için bireysel çalışma	1	25	25
TOPLAM İŞ YÜĞÜ (saat)			200
Dersin AKTS Kredisi = Toplam İş Yüğü (saat) / 30* = 200/30 = 6.67 ~ 7			
* 30 saatlik çalışma 1 AKTS kredisi sayılmaktadır.			

.....

Diploma Eki Etiket (Diploma Supplement Label), yaygın olarak kullanılan bir Avrupa dilinde doğru şekilde hazırlanmış Diploma Eki'ni lisans ve yüksek lisans mezunlarına otomatik olarak ve ücretsiz olarak verebilen yükseköğretim kurumlarına Avrupa Komisyonu tarafından verilen bir belgedir.

“
44. Diploma
Eki Etiket Nedir?
”

45. AKTS Etiketleri Nedir?

AKTS Etiketleri (ECTS Label), bütün lisans ve yüksek lisans programlarında Avrupa Kredi Transfer Sistemini doğru bir şekilde uygulayan yükseköğretim kurumlarına Avrupa Komisyonu tarafından verilen, kurumun prestij ve kalitesini arttıran bir diğer belgedir. Uluslararası ölçütlere göre değerlendirilerek verilen Diploma Eki ve AKTS Etiketlerinin her ikisi de yükseköğretim kurumunun kalitesini ve saygınlığını artırır, kurumlara uluslararası güvenilirlik sağlar.

46. Diploma Eki/AKTS Etiketlerine Nasıl Başvurulur?

Diploma Eki/AKTS Etiketleri başvuruları her yıl ilan edilen zamanda Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı bünyesindeki Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı'na (Ulusal Ajans) yapılır. Ulusal Ajans tarafından düzenlenen ve bağımsız AKTS uzmanlarınca gerçekleştirilen ulusal değerlendirmeden sonra uygun görülen başvurular Avrupa Komisyonu'na iletilir ve nihai karar Avrupa Komisyonu tarafından verilir. 2009 yılı itibarıyla AKTS etiketi almaya hak kazanan yükseköğretim kurumumuz olmamakla beraber, 2009 yılında 2013 yılına kadar geçerli olacak biçimde 7 yükseköğretim kurumumuz (Bilkent Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sabancı Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi) Diploma Eki Etiketleri almaya hak kazanmıştır.¹⁸

Dipnotlar

¹⁸Başvuru için bakınız: <http://www.ua.gov.tr>

Yükseköğretimde sosyal boyut kavramı:

- Yükseköğretime erişen,
- Yükseköğretime katılan ve
- Yükseköğretimi tamamlayan öğrenci gruplarının,

toplumların çeşitliliğini yansıtmaları hedefine ulaşma çabası olarak tanımlanabilir.

Sosyal Boyutun amacı temsil edilmeyen veya daha az düzeyde temsil edilen gruplara ait öğrencilerin imkanlarının artırılması ve eğitimlerini tamamlamaları için elverişli koşulların sağlanması yolu ile yükseköğretime erişimin genişletilmesidir. Bu da, öğrenme çevrelerinin iyileştirilmesi, eğitimin önündeki tüm engellerin kaldırılması ve öğrencilerin her seviyede eğitim imkanlarından faydalanabilmesi için uygun ekonomik koşulların sağlanması ile mümkün olacaktır.

Bologna Süreci'nin başlangıcından itibaren katılımcı ülkelerin demografik, ekonomik, sosyal, politik ve kültürel açılarından olduğu gibi, öğrenci, yükseköğretim kurumu ve eğitim sistemi yapıları bakımından da farklılık ve çeşitlilik göstermelerinin yanında ülkelerin kendi içindeki benzer farklılıkların göz önüne alınması sosyal boyut kavramının açık bir şekilde tanımlanmasını zorunlu kılmıştır. 2001 yılında Prag'da gerçekleştirilen ilk Bologna Bakanlar Konferansı'ndan itibaren sosyal boyut sürecin bir parçasıdır. Prag'ı izleyen Berlin (2003), Bergen (2005), Londra (2007) ve Leuven (2009) Bildirgelerinde ise sosyal boyut Avrupa Yükseköğretim Alanı'nın başarısı için önemli bir unsur olarak kabul edilmiştir.

47. Yükseköğretimde Sosyal Boyut ile Ne Kastedilmektedir?

48. Sosyal Boyut Bologna Süreci'nde Ne Zaman Yerini Almıştır?

“

49. Yükseköğretimde Sosyal Boyut Kapsamında Belirlenen Hedefler Nelerdir?

”

Yükseköğretimde sosyal boyutun geliştirilmesi ile Bologna üyesi ülkelerde ulasılması beklenen hedefler şunlardır:

- Yükseköğretime erişimde herkese esit fırsat sunmak,
- Öğrencilerin yükseköğretim yönetimine katılımlarını sağlamak,
- Yükseköğretim öğrencileri için uygun çalışma ve hayat şartları oluşturmak,
- Yükseköğretime erişimi artırmak için öğrencilere rehberlik ve danışmanlık hizmetleri sunmak,
- Dezavantajlı gruplardan gelen öğrencilere devlet desteği sağlamak,
- Yükseköğretime erişimde ve yükseköğretim içerisinde esnek öğrenme yolları oluşturmak.

.....

Türkiye'nin 2007 yılında üçüncü döneminden itibaren dahil olduğu, halen devam etmekte olan dördüncü döneminde de katılımcı olarak yer aldığı Eurostudent Projesi, konuyla ilgili olarak Avrupa ölçeğinde gerçekleştirilen önemli projelerden biridir. Üçüncü turuna 23 ülkenin, dördüncü turuna ise 28 ülkenin katıldığı Eurostudent Projesi'nin ana hedefi, ulusal düzeyde yürütülen öğrenci anketleriyle, Avrupa'daki öğrencilerin içerisinde bulundukları sosyo-ekonomik koşullar hakkında uluslararası karşılaştırılabilirlikte ve güvenilir veri toplamak, bu bilgileri analiz etmek, karşılaştırmak ve katılımcı ülkelerdeki ilgili kurumlara eğitim politikalarını belirlemelerinde ve/veya mevcut politikalarını iyileştirmelerinde yardımcı olmaktır.¹⁹

Dipnotlar

¹⁹ Detaylı bilgi için bakınız: <http://www.eurostudent.metu.edu.tr>

“

50. Eurostudent Projesi Nedir?

”

Ö

ğrenci katılımı, öğrencilerin yükseköğretim yönetimine katılması ve karar süreçlerinde “eşit paydaş” olarak yer alması anlamına gelir. Bu da öğrencilerin nitelikli, aktif ve yapıcı ortaklar olarak yükseköğretim alanındaki değişiklikler için itici güçler kapsamında görülmelerini beraberinde getirmektedir. Aktif öğrenci katılımı ulusal, bölgesel ve kurumsal olmak üzere Avrupa Yükseköğretim Alanının tüm aşamalarında, yükseköğretim sisteminin başarısı için ana koşullardandır.

.....

Avrupa'da, öğrenci katılımı çalışmaları 38 ülkeden 49 ulusal öğrenci konseyini bünyesinde barındıran ve yaklaşık 10 milyondan fazla öğrenciyi temsil etmekte olan Avrupa Öğrenci Birliği (ESU) tarafından yürütülmektedir. ESU'nun amacı, Avrupa Birliği, Bologna İzleme Grubu (BFUG), Avrupa Konseyi, UNESCO ve diğer tüm ilgili kurumlar nezdinde, Avrupa genelindeki öğrencilerin eğitimle ilgili, sosyal, ekonomik ve kültürel ilgi ve ihtiyaçlarını temsil etmek ve desteklemektir.

Türkiye'de ise öğrenci katılım çalışmaları Ulusal Öğrenci Konseyi ve Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Konseyleri tarafından yürütülmektedir.²⁰ Ulusal Öğrenci Konseyi 20 Eylül 2005 tarihinde resmi gazetede yayımlanan Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Konseyleri ve Ulusal Öğrenci Konseyi Yönetmeliği'nce kurulmuştur. Her yıl yapılan toplantılarda, Yükseköğretim Kurumlarının öğrenci konseyleri için konsey başkanları seçimi yapılmakta ve seçim sonucunda belirlenen konsey başkanlarından oluşan ulusal öğrenci konseyleri kurultayı, her yıl toplanmaktadır. Ulusal Öğrenci Konseyi'nin Avrupa Öğrenci Birliği'nde (ESU) üye olarak temsil edilmesi, öğrencilerimizin uluslararası gelişmeleri izlemeleri ve bu doğrultuda gelişme göstermelerine katkı sağlayacaktır.

Dipnotlar

²⁰ Detaylı bilgi için bakınız: <http://www.tuok.org>

“

51. “Öğrenci Katılımı” Hangi Unsurları Kapsamaktadır?

”

“

52. Avrupa'da ve Türkiye'de Öğrenci Katılımı Nasıl Gerçekleştirilmektedir?

”

53. Hareketlilik Ne Demektir?

Yükseköğretimde “hareketlilik”, Bologna Süreci’nin temel yapı taşlarından olup, reformların başarıya ulaşip ulaşmadığını gösteren en önemli göstergelerden biridir.

Hareketlilik daha açık ve hoşgörüyeye dayalı, farklı kültürlerle birlikte yaşama bilincine sahip bir toplumun oluşması ve zenofobinin (yabancı düşmanlığı) ortadan kalkması açısından çok önemlidir. Bu çerçevede, başta sosyal boyut olmak üzere, sürecin her tür faaliyet alanıyla yakından ilişkilidir.

.....

54 Hareketlilik Konusunda Belirlenen Hedef Nedir?

Leuven’de 2009 yılında gerçekleştirilen Bakanlar Konferansı Bildirgesi’nde her ülkeye hareketliliği ve hareketliliğin kalitesinin artırılması, şekil ve alanlarının çeşitlendirilmesi için çağrı yapılmıştır. 2020’de, Avrupa yükseköğretim alanına dahil olan ülkelerdeki mezunların en az %20’sinin yurtdışında bir süre eğitim almış veya staj amaçlı bulunmuş olmasının sağlanması için gerekli tedbirlerin alınması hedefi konulmuştur.

.....

55. Türkiye’de Hareketlilik Konusunda Gerçekleştirilen Çalışmalar Nelerdir?

Hareketlilik konusunun Türk yükseköğretim sisteminde çeşitli uygulama örnekleri vardır. Bunlardan en önemli olanları uluslararası öğrenci değişimini öngören Erasmus Programı ve yurtiçi hareketliliği öngören Farabi Programı’dır.

Erasmus Değişim Programı, öğrencilere bir veya iki yarıyıl, akademik ve idari personele ise katılacakları etkinliğin gerektirdiği belli süreler için Avrupa üniversitelerinden birinde sırasıyla öğrenim, staj, ders verme veya eğitim alma desteği veren, yükseköğretim kurumlarının birbirleri ile işbirliği yapmalarını teşvik etmeye yönelik bir Avrupa Birliği programıdır. Türkiye’de Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı bünyesindeki Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Ulusal Ajans) tarafından yürütülmektedir. Programın ana hedefleri olarak yükseköğretimde kaliteyi, öğrenci ve öğretim elemanı hareketliliğini artırmak ve yükseköğretim iş dünyası işbirliğini (staj hareketliliği) sağlamak olarak sayılabilir.²¹

56. Erasmus Programı Nedir?

Kısaca Farabi Değişim Programı olarak adlandırılan “Yükseköğretim Kurumları Arasında Öğrenci ve Öğretim Üyesi Değişim Programı”, öğrenci ve/veya akademik personelin bir veya iki yarıyıl süresince kendi yükseköğretim kurumları dışında, üniversite ve yüksek teknoloji enstitüleri bünyesinde ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim-öğretim yapan yükseköğretim kurumlarında eğitim ve öğretim faaliyetlerine devam etmelerini amaçlayan yurtiçi değişim programıdır.²²

Dipnotlar

²¹ Detaylı bilgi için bakınız: <http://www.ua.gov.tr>

²² Detaylı bilgi için bakınız: <http://farabi.yok.gov.tr>

57. Farabi Programı Nedir?

58. Hayat Boyu Öğrenme Nedir?

Hayat boyu öğrenme kisisel, toplumsal, sosyal ve istihdam ile ilişkili bir yaklaşımla bireyin, bilgi, beceri, ilgi ve yeterliliklerini geliştirmek amacıyla hayati boyunca katıldığı her türlü öğrenme etkinliği anlamına gelmektedir. Hayat boyu öğrenmenin amacı, bireylerin bilgi toplumuna uyum sağlamaları ve bu toplumda hayatlarını daha iyi kontrol edebilmeleri için ekonomik ve sosyal hayatın tüm evrelerine aktif bir şekilde katılımlarına imkân vermektir.

Türkiye'nin AB Müktesebatına Uyum Programı (2007-2013)²³ kapsamında Milli Eğitim Bakanlığı koordinasyonunda Yükseköğretim Kurulu'nun da arasında bulunduğu ilgili kurum ve kuruluşların görüş ve önerileri ile hazırlanmış olan "Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi ve Strateji Eylem Planı"²⁴ 05.06.2009 tarihli Başbakanlık Yüksek Planlama Kurulu kararı ile kabul edilmiştir.

Stratejide, Türkiye'de "hayat boyu öğrenme" anlayışının eğitimin tümünü kapsayacak şekilde algılanması yönündeki gelişmelere paralel olarak, eğitim altyapısının güçlendirilmesi ve kalitenin artırılması genel hedeflerine ulaşılması yönünde 16 öncelik tespit edilmiş durumdadır:

- Hayat boyu öğrenmenin esgüdümü için tarafların görev ve sorumluluklarının açıkça belirtildiği bir yasal düzenlemenin yapılması,
- Toplumsal farkındalık artırılarak, hayat boyu öğrenme kültürünün oluşturulması,
- Etkin izleme, değerlendirme ve karar verme için veri toplama sisteminin güçlendirilmesi,
- Tüm bireylere okuma-yazma becerisi kazandırılarak okur-yazar oranında artış sağlanması,

Dipnotlar

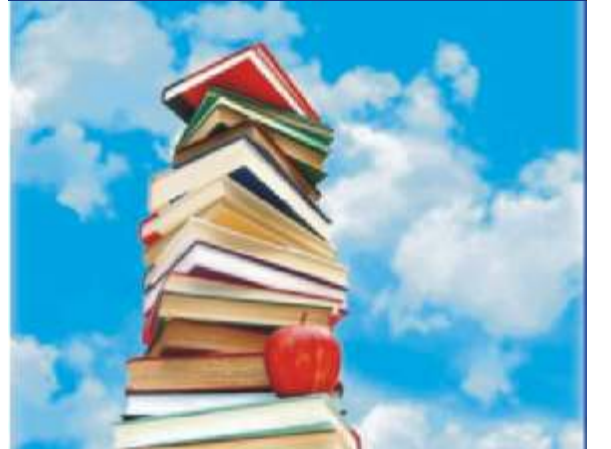
²³ "Türkiye'nin AB Müktesebatına Uyum Programı (2007-2013)" için bakınız:

<http://www.abgs.gov.tr>

²⁴ "Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi" için bakınız:

http://projeler.meb.gov.tr/pkm1/images/stories/haberler/hayatboyu_agustos_2009/dokuman.pdf

- Temel eğitim başta olmak üzere eğitimin tüm kademelerinde okullaşma oranlarında artış sağlanması,
- Eğitim kurumlarının fiziki altyapısı ile eğitici personel sayısının ve niteliğinin ihtiyaçlara uygun hale getirilmesi,
- Öğretim programlarının değişen ihtiyaçlar doğrultusunda sürekli güncellenmesi,
- Bireylerin çağın değişen gereksinimlerine uyum sağlayabilmeleri amacıyla bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımının etkin hale getirilmesi,
- Hayat boyu öğrenmeye katılım sürecinde dezavantajlı bireylere özel önem verilmesi,
- Hayat boyu öğrenme kapsamında mesleki rehberlik hizmetlerinin güçlendirilmesi,
- Mesleki yeterlilik sistemi aktif hale getirilerek kalite güvence sisteminin kurulması,
- Öğretim programları arasında ve okuldan işe, işten okula geçişlerin kolaylaştırılması,
- İşgücü niteliğinin uluslararası rekabet edilebilir seviyeye ulaştırılması,
- Hayat boyu öğrenmenin finansmanının taraflarca paylaşılmasının sağlanması,
- Hayat boyu öğrenme kapsamında uluslararası işbirliğinin ve hareketliliğin artırılması,
- Yaşlıların sosyal ve ekonomik hayata etkin katılımlarını artırmak üzere hayat boyu öğrenme faaliyetlerinin desteklenmesi.

59. Türkiye'de Hayat Boyu Öğrenme Kapsamında Neler Yapılmaktadır?

Hayat boyu öğrenme çerçevesinde, yükseköğretim boyutunda “İkinci Üniversite” projesi 2001 yılından bu yana uygulanmaktadır. Proje çerçevesinde ön lisans ve lisans diploma sahipleri Anadolu Üniversitesi'nin uzaktan eğitim programlarına üniversite giriş sınavına gerek olmadan giriş yapabilmektedir. Lisans diploması sahipleri hem ön lisans hem lisans programlarına giriş yapabilirken, ön lisans diploma sahipleri ön lisans programlarına giriş yapabilmektedir. Proje kapsamında Anadolu Üniversitesi'nde 2001-2002 eğitim-öğretim yılından başlamak üzere bu programlardan 161.000 kişi faydalanmaktadır.

Bunun yanında, iş hayatına atılmış, fakat eğitime devam etmek isteyen kişiler için ikinci öğretim uygulaması mevcuttur. Birçok üniversitemizin lisans ve yüksek lisans programlarında ikinci öğretim programları mevcuttur.

Ayrıca, eğitimlerine devam etmek isteyen lise mezunu memurlar için ön lisans seviyesinde mesleki eğitim programları uygulanmaktadır. Ön lisans meslek eğitim programlarına katılan meslek sahipleri hemşire, ebe, polis ve öğretmenlerdir. Buna benzer olarak engelli vatandaşlar ve tutuklular için de ön lisans diploması sağlayan mesleki eğitim programları bulunmaktadır.

.....

Hayat boyu öğrenmenin en önemli araçlarından biri olan Sürekli Eğitim Merkezleri üniversitelerin örgün lisans ve lisansüstü öğretim programları dışında eğitim programları düzenleyerek; üniversitenin kamu, özel sektör ve uluslararası kuruluşlar ile olan işbirliğinin gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Sürekli Eğitim Merkezi amaçları doğrultusunda, kamu, özel sektör ve uluslararası kuruluş ve kişilere, ihtiyaç duydukları alanlarda, ulusal ve uluslararası düzeyde eğitim programları, kurslar, seminerler, konferanslar düzenlemekte; bu faaliyetlerin koordinasyonunu sağlamaktadır. 2009 yılı sonu itibarıyla

60. Sürekli Eğitim Merkezi (SEM) Nedir?

Türkiye'de 36 üniversiteyle lisans ve lisansüstü programların yanı sıra sürekli eğitim programları da bulunmaktadır. Sürekli Eğitim Merkezlerinde planlanan eğitimler, amacı, yapı ve katılımcı kitlesi gibi faktörler dikkate alınarak çeşitli gruplara ayrılmıştır;

- Mesleki Eğitim Programları
- Beceri Kazandırma Programları
- Bilgisayar-Bilisim Programları
- Dil Eğitimi Programları
- Meslek Edindirme Programları
- Kültür ve Sanat Programları
- Spor Eğitim Programları

Düzenlenen eğitim programları, ülke ve bölgenin güncel ekonomik faaliyetleri ve gelişimi açısından öncelik kazanan alanlarda meslek edinmek, meslekle ilgili bilgi ve beceri düzeyini yükseltmek, yeni mesleki beceriler edinmek ve kişisel gelişim ihtiyacını karşılamak isteyen, toplumun her kesiminden bireylerin ya da bu eğitimlerden çalışanlarını ve/veya üyelerini yararlandırmak isteyen kamu ve özel tüm kuruluşların talep ve ihtiyaçlarına göre tasarlanmakta ve yürütülmektedir.

.....

Ortak ve çift diploma programları, Türkiye'nin Socrates programına katılımı sonrasında hız kazanmış bir uygulamadır. Bu programlarda yükseköğretim kurumları genellikle önceden farklı programlar altında yürütmekte oldukları akademik işbirliklerini bir derece programına dönüştürme şansı yakalamışlardır. Bu derece programları sonucunda ortaklık yapan yükseköğretim kurumlarında karşılıklı yürütülen bir derece programından mezun olan bir öğrenci, programın türüne bağlı olarak ya iki yükseköğretim kurumunun diplomalarını; ya da her iki yükseköğretim kurumunun rektörünün imzaladığı bir ortak diplomayı kazanır.

61. Ortak ve Çift Diploma Programları Nedir?

62. Bologna Eşgüdüm Komisyonlarının (BEK) Yapılanması Nasıldır ve Görevleri Nelerdir?

Ortak programlar, ortak programı yürütecek kurum ve kuruluşlar arasında 28.12.2006 tarih ve 26390 sayılı resmi gazetede yayımlanan “Yükseköğretim Kurumlarının Yurtdışı Kapsama Dahil Yükseköğretim Kurumlarıyla Ortak Eğitim ve Öğretim Programları Tesisi Hakkında Yönetmelik” hükümleriyle uyumlu bir protokol yapıp YÖK’ün onayı alındıktan sonra başlatılabilmektedir. Ortak programlara öğrenciler, ilgili kurum ve kuruluşların öğrenci kabulünde uyguladıkları asgari koşullara uyularak alınabilirler. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı öğrencilerden, önlisans ve lisans programları için ÖSS’ye girme ve tercihleri arasında göstererek, ortak programa yerleşecek kadar puan alma koşulu aranmaktadır. Türk öğrenciler buna ek olarak, yurt dışındaki kurumun kabul koşullarını da sağlamalıdır. Yüksek lisans veya doktora programlarına kabul edilecek öğrencilerin de her iki yükseköğretim kurumunun asgari kabul koşullarını sağlamaları istenmektedir. Ortak programların sayısının ve niteliğinin artırılması yükseköğretim sistemimizin kalitesini ve rekabet gücünü geliştirmekte önemli bir role sahip olacaktır.

Bologna Eşgüdüm Komisyonları (BEK), Türkiye’deki tüm yükseköğretim kurumlarında Yükseköğretim Genel Kurul kararı uyarınca kurulmuştur. BEK’ler yükseköğretim kurumlarında Bologna Süreci çerçevesinde sürdürülen faaliyetlerin yürütülmesinden sorumludurlar.

Bologna Eşgüdüm Komisyonları Rektör tarafından belirlenen şu kişilerden oluşur:

1. Eğitim ve/veya Uluslararası İlişkilerden sorumlu Rektör Yardımcıları
2. ADEK Başkanı
3. Bologna Uzmanı (var ise)
4. AKTS/DE ve Erasmus Koordinatörleri
5. Öğrenci İşleri Daire Başkanı
6. Öğrenci Konseyi Başkanı
7. Rektörün uygun gördüğü diğer üyeler

YÖK 20.11.2008 tarihli Genel Kurul kararı²⁵ ile Yükseköğretim kurumlarında olusturulması kararlaştırılan Bologna Eşgüdüm Komisyonları’nın görevleri şunlardır:

- Bologna Süreci’nin faaliyet alanına giren ve YÖK tarafından çerçevesi belirlenmiş olan konularda kurumun “Yıllık Eylem Planı”ni hazırlamak, uygulanmasını sağlamak; “Kurum Raporu”nu hazırlanacak yıllık ulusal rapora veri oluşturmaya üzere, her yılın en geç Mayıs ayı sonuna kadar Yükseköğretim Kurulu’na göndermek.
- Bologna Süreci’nin ana çalışma alanlarında iç ve dış paydaşlara ilgili mevzuat ve uygulama konularında sistematik olarak hizmet içi eğitim seminerlerinin düzenlenmesini sağlamak; Kurum ve birimlerin akademik kurullarında Bologna Süreci uygulamalarının yerleşmesi için gerekli önlemleri almak.
- Yapılan çalışmaları değerlendirip yeni dönem uygulamaları için strateji belirlemek.
- Bologna Süreci’yle ilgili, Yükseköğretim Kurulu’nun, Avrupa Yükseköğretim Alanında faaliyet gösteren kurum ve kuruluşların (EUA, ENQA, ESU, EURASHE gibi) etkinliklerini takip etmek.

Yükseköğretim sistemleri şeffaf, karşılaştırılabilir ve rekabet edebilir olmak için sürdürülebilir bir gelişme ve değerlendirme içinde olmalıdırlar. Bütün dünyada yükseköğretime ilişkin durum tespitlerinin yapılması, güvenilir istatistik ve verilerin oluşturulması giderek önem kazanmaktadır. 2009 yılında kabul edilen Leuven Bildirgesinde Avrupa Yükseköğretim Alanı içindeki yükseköğretim sistemlerinin güvenilir ve karşılaştırılabilir veri toplamalarının temin edilmesi istenmiştir. Bu verilerin Avrupa Yükseköğretim Alanı dışında olan ülkelerle de oluşturulan bir ağ üzerinden paylaşılması hedeflenmiştir.

²⁵ Dipnotlar

²⁵ Genel Kurul Kararı için bakınız: <http://bologna.yok.gov.tr/bologna/files>

63. Bologna Eşgüdüm Komisyonları (BEK) Neler Yapıyor?

64. Bologna Eşgüdüm Komisyonu Raporları Neden Hazırlanıyor?

65. Bologna Faaliyet Alanlarındaki Türkiye Karnesi Nedir?

Bologna Süreci'nde yükseköğretim kurumlarımızın yapmaları gereken faaliyetleri takip etmek, yürütülen faaliyetler hakkındaki bilgileri tek elde toplayarak politikalar üretmek ve ayrıca bu faaliyetlerde onlara yol haritasını işaret etmek için ilk kez Yükseköğretim Kurulu bünyesinde Mayıs 2009'da BEK Bilgi Formu formatında bilgi toplanmıştır. Yükseköğretim kurumlarından gelen bu raporlar esas alınarak Bologna Süreci kapsamındaki faaliyetlerin takibi yıllık olarak yapılmaktadır. Geliştirilerek devam eden bu Bilgi Formu yükseköğretim kurumlarımızın verileri doğrultusunda durum tespiti yapılması ve ulusal stratejilerin geliştirilmesi için kullanılmaktadır.

Tüm Bologna ülkelerinin Bologna Süreci'nde gelmiş oldukları durum her iki yılda bir gerçekleştirilen Bakanlar Konferansı öncesinde ülkelerden alınmış olan raporlara dayanarak değerlendirilir. Bu kapsamda ülkelerin Bologna karneleri oluşturulur. Bologna karnesi, objektif kriterlere ve göstergelere dayanmaktadır. Bologna Süreci, bir durumu değil süreci temsil ettiğinden birtakım kriterler ve göstergeler zaman içinde değişiklik gösterebilmekte, daha ayrıntılı hale getirilmektedir. Karneler, Bologna Bakanlar toplantılarında belirlenen hedeflerin yerine getirilmesinde ülkelerin hangi aşamada olduğunu göstermekte ve ülkelerdeki Bologna Süreci'ndeki ilerlemenin gelecekte de ölçülmeye devam edebilmesini sağlamaktadır. Bu kapsamda, her ülke için hazırlanan karne mutlak bir ölçüm aracı olarak değil, bir ilerleme çizelgesi olarak kabul edilmektedir.

Bologna Karnesi sistemi ilk kez 2005 Bergen'de gerçekleştirilmiştir. Daha sonra 2007 Londra'da ve 2009 Leuven/Louvain-la-Neuve'de yeni faaliyet alanlarındaki çalışmaların da ölçülmesi için ayrıntılandırılarak oluşturulmuştur.

Ülkemizin yıllara göre Bologna karnesi aşağıda yer almaktadır. Bu tabloda güçlü ve zayıf olduğumuz faaliyet alanları görülmekte, bu bağlamda Türkiye'nin 2005, 2007 ve 2009 dönemlerinde Bologna çalışma konularında gösterdiği gelişim özetlenmektedir.

Tablodan açıkça anlaşılacağı üzere, Türkiye 2005'ten 2009'a kadar olan dönemde Bologna Süreci çalışmalarında önemli mesafeler almıştır. Türkiye'nin 2005 yılında iyi performans (3.44) olan genel ortalamasının 2007'de çok iyi performansa (4.17) yükseldiği ve 2009 da ise özellikle hayat boyu öğrenme çalışmalarındaki eksiklikler göz önüne alındığında iyi performans (3.34) olarak değerlendirildiği görülmektedir. Her Bakanlar Konferansı döneminde değerlendirme kriterleri bir öncekine oranla biraz daha ayrıntılı çalışmalar gerektirmektedir. 2005 yılında oluşturulan Bologna karnelerinde özellikle Sürece üye ülkelerin Bologna faaliyet alanlarındaki durum tespiti yapılmasına yönelik veriler değerlendirilmiştir. 2007 yılında Londra Bakanlar Toplantısı'nda açıklanan ülke karneleri ise ülkelerin Bologna faaliyetleri konusunda yapmayı planladıkları çalışmalar, uygulamalar ve niyet beyanlarına ilişkin ulusal raporlar değerlendirilerek oluşturulmuştur. 2009 yılında Leuven'de açıklanan ülke karnelerine veri oluşturan ulusal raporlarda ise uygulama boyutundaki istatistiki veriler dikkate alınarak notlandırma yapılmıştır. Örneğin; Hayat Boyu Öğrenme ve ulusal yeterlilikler çerçevesi başlıkları 2007 yılında ilk kez ve genel durum tespiti olarak dikkate alınırken, 2009 yılında hayat boyu öğrenme alanında özellikle "önceki öğrenmelerin tanınması" konusunda mevzuat oluşturulması, yeterlilikler çerçevesi başlığında ise yapılan somut çalışmalar değerlendirmeye alınmıştır. Benzer şekilde ortak dereceler başlığı sadece 2007 yılında ölçülmüştür.

2009 verilerine bakıldığında Türkiye'nin gelişim düzeyi çok olumludur. 2009 genel performansının 2007'ye kıyasla daha düşük bir genel ortalamaya sahip gözükmesi ülkemizin Bologna Süreci'ndeki çalışmalarında bir gerileme olduğu anlamına gelmeyip, yukarıda belirtildiği üzere kriter ve göstergelerin ayrıntılandırılmış olmasından kaynaklanmaktadır. Türkiye Bologna Süreci faaliyet alanlarının bir çoğunda gözle görülür bir ilerleme sağlarken, kalite güvencesinde uluslararası katılımın

sağlanması, yükseköğretim kurumlarında AKTS çalışmalarının ve Hayat Boyu Öğrenme alanlarında faaliyetlerin hızlandırması gerektiği anlaşılmaktadır.

Tablo 10: Yıllara göre Türkiye Bologna Karnesi

	BERGEN-2005	LONDRA-2007	LEUVEN-2009
DERECE SİSTEMİ			
• İkili Sistemin Uygulama Düzeyi	MÜKEMMEL (5)	MÜKEMMEL (5)	MÜKEMMEL (5)
• 1 den 2'ye Geçiş	ÇOK İYİ (4)	MÜKEMMEL (5)	MÜKEMMEL (5)
• İkili Sistemdeki Öğrenci Oranı	MÜKEMMEL (5)	—	—
• Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi Uygulama Düzeyi	—	İYİ (3)	İYİ (3)
KALİTE GÜVENCESİ			
• AYA ile uyumlu Ulusal Kalite Sistemi Uygulama Düzeyi	ORTA (2)	MÜKEMMEL (5)	—
• Dış Kalite Güvence Sistemi Gelişme Düzeyi	ORTA (2)	ÇOK İYİ (4)	İYİ (3)
• Öğrencilerin Katılım Düzeyi	ORTA (2)	ÇOK İYİ (4)	MÜKEMMEL (5)
• Uluslararası Katılım Düzeyi	ORTA (2)	İYİ (3)	ÇOK İYİ (4)
DİPLOMA VE EĞİTİM SÜRELERİNİN DENKLİĞİ			
• Diploma Eki Uygulama Düzeyi	ÇOK İYİ (4)	ÇOK İYİ (4)	İYİ (3)
• Lizbon Tanınma Konvansiyonu	İYİ (3)	ÇOK İYİ (4)	MÜKEMMEL (5)
• ECTS Uygulama Düzeyi	ÇOK İYİ (4)	MÜKEMMEL (5)	İYİ (3)
YAŞAM BOYU ÖĞRENİM			
• Önceki Öğrenimin Tanınması	—	İYİ (3)	ZAYIF (1)
ORTAK DERECELER			
• Ortak Derecelerin Oluşturulması ve Tanınması	—	MÜKEMMEL (5)	—
GENEL	İYİ (3,45)	ÇOK İYİ (4,13)	İYİ (3,80)

Yukarıda da bahsedildiği üzere Bologna Süreci 4 ülkenin yükseköğretimden sorumlu bakanlarının bir araya gelerek oluşturdukları bir inisiyatif olarak başlamış, 10. yılında 47 ülkenin üye olduğu ve dünyanın birçok bölgesinde referans olarak kullanılan küresel bir nitelik kazanmıştır. Bologna Bildirgesi'nde konan hedeflerin bir kısmının (örneğin derece sistemleri, yeterlilikler çerçevesi, hayat boyu öğrenme gibi) sonraki Bakanlar konferansları bildirgelerinde geliştirilerek ve genişletilerek uygulanması uygun bulunmuştur. 10 yıllık uygulama sürecinde büyük oranda üye ülkelerde Bologna Süreci'nin öngördüğü alanlarla uyumlu sistemler başlatılmıştır. Ancak her faaliyet alanındaki başarı farklı tarihi, ekonomik ve sosyal yapıya sahip ülkelerde aynı düzeyde olmamıştır. Zira, yükseköğretim sistemlerinin dönüştürülmesi çok kolay bir uygulama alanı değildir; ülkelerin siyasi uygulamaları ve iradeleriyle de doğrudan ilgilidir. Bu noktada, özellikle yükseköğretim sistemlerindeki derece yapıları 3 düzeyli sistemle (lisans, yüksek lisans, doktora) uyumlu olmayan bazı ülkelerde Bologna Süreci'nin getirdiği 1. 2. 3. dereceli sisteme geçiş aşamasında bazı öğrenciler ve öğretim elemanları iş yüklerinin arttığını söyleyerek süreçten memnuniyetsizliklerini dile getirmişlerdir. Ya da bazı ülkelerde uygulamaya konan ve hiçbir şekilde Bologna Süreci'yle ilgisi olmayan birtakım finansal uygulamalar tepkilere neden olmuştur. Ancak bunların hiçbiri Bologna Süreci'nin öngördüğü faaliyet alanlarının ve getireceği reformların başarısını sorgulamayı gerektirecek seviyede değildir.

Bu nedenle, yükseköğretim kurumlarımızın, öğretim elemanlarımızın, öğrencilerimizin ve bu süreçten etkilenecek diğer paydaşların Bologna Süreci hakkında doğru bilgilenmeleri, Türk yükseköğretim sisteminin kalite, yeterlilikler ve tüm dünyayla uyumlu kredi sistemleri kullanarak uluslararası düzeyde rekabet edebilirliğinin artırılması için çok önemlidir.

“
66. Bologna Süreci'ne Dair Olumsuz Algılama Var mıdır?
”

Kısaltmalar

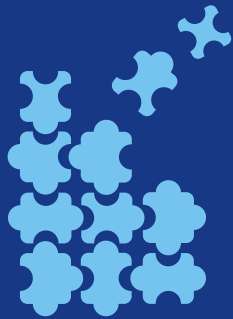
ABET	Accreditation Board for Engineering and Technology-USA (Mühendislik ve Teknoloji için Akreditasyon Konseyi)
ADEK	Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Kurulu
AKTS	Avrupa Kredi Transfer ve Biriktirme Sistemi
AYA	Avrupa Yükseköğretim Alanı
BEK	Bologna Eşgüdüm Komisyonu
BFUG	Bologna Follow-Up Group (Bologna İzleme Grubu)
DE	Diploma Eki
DS	Diploma Supplement (Diploma Eki)
ECTS	European Credit Transfer and Accumulation System (Avrupa Kredi Transfer ve Biriktirme Sistemi)
EHEA	European Higher Education Area (Avrupa Yükseköğretim Alanı)
EI	Education International Pan-European Structure (Uluslararası Eğitim Pan - Avrupa Yasası)
ENIC	European Network of Information Centres (Avrupa Birliği Merkezleri Ağı)
ENQA	European Association for Quality Assurance in Higher Education (Yükseköğretimde Avrupa Kalite Güvence Birliği)
EQF-LLL	European Qualifications Framework for Lifelong Learning (Hayat Boyu Öğrenme için Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi)
ESG	The European Standards and Guidelines for Quality Assurance (Avrupa Yükseköğretim Alanında Kalite Güvence İlke ve Standartları Raporu)

ESU	European Students' Union (Avrupa Öğrenci Birliği)
EUA	European University Association (Avrupa Üniversiteleri Birliği)
EURASHE	European Association of Institutions in Higher Education (Avrupa Yükseköğretim Kurumları Birliği)
IAU	International Association of Universities (Uluslararası Üniversiteler Birliği)
IKMEP	İnsan Kaynaklarının Mesleki Eğitim Yoluyla Geliştirilmesi Projesi
MYK	Mesleki Yeterlilik Kurumu
NARIC	National Academic Recognition Information Centre (Ulusal Akademik Tanıma Merkezi)
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü)
QF-EHEA	Qualifications Framework for European Higher Education Area (Avrupa Yükseköğretim Alanı Yeterlilikler Çerçevesi)
SEM	Sürekli Eğitim Merkezi
TYYÇ	Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi
ÜAK	Üniversitelerarası Kurul
YÖDEK	Yükseköğretim Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu
YÖK	Yükseköğretim Kurulu
YYK	Yükseköğretim Yeterlilikler Komisyonu

Kısa Sözlük

Alana Özgü Yeterlilikler (Sectoral Qualifications): Yeterliliklerin, mesleki faaliyetler, ana ekonomik fonksiyonlar, ürünler, hizmet ya da teknolojilere dayalı olarak gruplandırıldığı alanlardır.

Avrupa Yükseköğretim Alanı (AYA / EHEA: European Higher Education Area): Avrupa düzeyinde yükseköğretim sistemlerinin farklılıklarını ve yükseköğretim kurumlarının özerkliklerini koruyarak, Avrupa toplumunun ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarına uygun, ortak referans noktalarına dayalı anlaşılabilir, karşılaştırılabilir ulusal yükseköğretim sistemleri oluşturmak, yükseköğretim kurumları arasında işbirliğini, hareketliliği ve mezunların istihdam edilebilirliğini arttırmak ve bu sayede yükseköğretimde Avrupa boyutunu öne çıkarmak için Bologna Sürecine dahil ülkelerin Eğitim Bakanlarının 19 Haziran 1999 tarihli ortak deklarasyonu ile başlattıkları Avrupa ülkelerinin yükseköğretim yapılanmasıdır.

Beceri (Skill): Bilgiyi uygulayabilme, problemleri çözebilme ve görevleri tamamlayabilme yeteneğidir. EQF-LLL kapsamında beceriler, bilişsel (mantıksal, sezgisel ve yaratıcı düşünce) veya uygulamalı (el becerisi ve yöntem, materyal, araç gereç kullanabilme) olarak tanımlanmaktadır.

Bilgi (Knowledge): Verilerin öğrenme yoluyla özümzenmesidir. Herhangi bir çalışma veya araştırma alanı ile ilgili gerçeklerin, ilkelerin, teorilerin ve uygulamaların bütünüdür. EQF-LLL kapsamında “bilgi” kuramsal ve/veya uygulamalı olarak tanımlanmaktadır.

Düzye (Level): Düzye tanımlayıcıları kullanılarak oluşturulan, temel yeterliliklere karşılık gelen ve onların gelişimini gösteren birbirini izleyen genel yeterlilik gruplarıdır. Bologna Sürecinde yükseköğretim üç düzyeye ayrılmıştır. Birinci düzye (first cycle) 3 ya da 4 yıldan oluşan lisans derecesini, ikinci düzye (second cycle) 1-2 yıl süreli yüksek lisans derecesini ve üçüncü

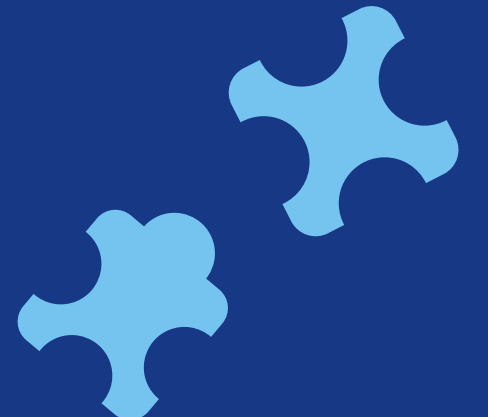
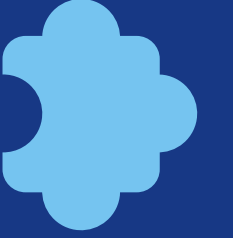
düzye (third cycle) 3-4 yıldan oluşan doktora derecesini tanımlamaktadır. Ayrıca birinci düzyenin içinde ya da onunla ilişkilendirilmiş kısa dönem (short cycle) önlisans derecesi tarif edilmiştir. EQF-LLL için sekiz düzye tanımlanmıştır. İlk dördü, ilk ve ortaöğretim ile ilgili olup, yükseköğretimle ilgili düzyelerin ilki olan beşinci düzye önlisans derecesini (Bologna Sürecinde kısa dönem), altıncı düzye lisans derecesini (Bologna Sürecinde birinci düzye), yedinci düzye yüksek lisans derecesini (Bologna Sürecinde ikinci düzye) ve sekizinci düzye doktora derecesini (Bologna Sürecinde üçüncü düzye) tanımlamaktadır.

Düzye Tanımlayıcıları (Level Descriptors): QF-EHEA içinde, bilgi ve kavrama, bilinenlerin ve kavrananların uygulanması, inisiyatif getirebilme, karar verebilme, öğrenmeyi öğrenme ve iletişim becerileri gibi genel öğrenme çıktılarını ve EQF-LLL içinde bilgi (knowledge), beceri (skill) ve yetkinlik (competence) gibi genel çıktıları ifade eden tanımlayıcılarıdır.

Çalışma (iş) Yüğü (Study Workload): Öğrenme çıktılarının başarılabilmesi için gerekebilecek dersler, seminerler, sunumlar, uygulamalar, özel dersler, bilgi toplama, araştırma vb. öğrenme aktivitelerinin niceliksel ölçüsüdür.

Profil (Profile): Bir yeterliğin özel bir alanda öğrenilmesi, ya da ortak bir amaç veya öneme sahip farklı alanlardan program veya yeterlilikler gruplarının daha büyük kümeler halinde toplanmasıdır. (Örn. Mesleki eğitim ile daha kuramsal akademik eğitim)

Yetkinlik (Competence): Bilgiyi, kişisel, sosyal ve/veya metodolojik becerileri iş ve çalışma ortamları ile mesleki ve kişisel gelişim konusunda kullanabilme yeteneğidir. EQF-LLL kapsamında “yetkinlik”, sorumluluk ve özerklik kavramları ile tanımlanır.

Bilgi Kaynakları

Avrupa Komisyonu Eğitim ve Kültür Genel Direktörlüğü
http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/index_en.htm

Eğitim ve Öğretimde Avrupa İşbirliği ve Stratejisi
http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc28_en.htm

Bologna Süreci - Yükseköğretim
http://ec.europa.eu/education/higher-education/doc1290_en.htm
<http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/Bologna/>

Kopenhag Süreci - Mesleki Eğitim ve Öğretim
http://ec.europa.eu/education/vocational-education/doc1143_en.htm

ENIC (Avrupa Birliği Merkezleri Ağı)
 NARIC (Ulusal Akademik Tanıma Merkezi) Tanıma Ağları
<http://www.enic-naric.net>

PLOTEUS (Avrupa Geneline Eğitim Olanakları Portalı)
<http://ec.europa.eu/ploteus>

EURAXESS (Avrupa Araştırmacı Hareketlilik Portalı)
<http://ec.europa.eu/euraxess>

ERASMUS
http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/doc80_en.htm

ERASMUS MUNDUS
http://ec.europa.eu/education/external-relation-programmes/doc72_en.htm

TEMPUS (Üniversite Çalışmaları için TransAvrupa Hareketlilik Planı)
<http://ec.europa.eu/tempus>

ECTS (Avrupa Kredi Transfer ve Biriktirme Sistemi)
http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc48_en.htm

DS (Diploma Eki)
http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc1239_en.htm

EQF (Hayat Boyu Öğrenme için Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi)
http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc44_en.htm

ECVET (Mesleki Eğitim ve Öğretimde Kredi Transfer Sistemi)
http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc50_en.htm

EUROPASS
http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc46_en.htm

“
İlgili Kurumlar
”

Avrupa Komisyonu
<http://ec.europa.eu/education>

Avrupa Konseyi
<http://www.coe.int>

UNESCO-CEPES
(UNESCO Avrupa Yükseköğretim Merkezi)
<http://www.cepes.ro>

ENQA
(Yükseköğretimde Avrupa Kalite Güvence Birliği)
<http://www.enqa.eu>

EUA
(Avrupa Üniversiteleri Birliği)
<http://www.eua.be>

EURASHE
(Avrupa Yükseköğretim Kurumları Birliği)
<http://www.eurashe.eu>

ESU
(Avrupa Öğrenci Birliği)
<http://www.esib.org>

EI
(Uluslararası Eğitim Pan Avrupa Yapısı)
<http://www.ei-ie.org>

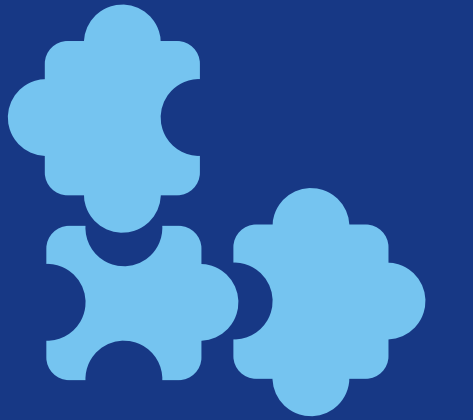
BUSINESSEUROPE
(Avrupa İş Dünyası Konfederasyonu)
<http://www.businessseurope.eu>

EK 1

Türkiye Yükseköğretim Önlisans Yeterlilikleri (TYYÇ 5. Düzey)

TYYÇ DÜZEYİ	BİLGİ - Kuramsal - Uygulamalı	BECERİ - Kavramsal/Bilişsel - Uygulamalı	YETKİNLİK			
			Bağımsız Çalışabilme ve Sorumluluk Alabilme Yetkinliği	Öğrenme Yetkinliği	İletişim ve Sosyal Yetkinlik	Alana Özgü Yetkinlik
5 ÖN LİSANS EQF-LLL: 5. Düzey QF-EHEA: Kısa Düzey	Ortaöğretim düzeyinde kazanılan yeterliliklere dayalı olarak alanındaki güncel bilgileri içeren ders kitapları, uygulama araç gereçleri ve diğer kaynaklarla desteklenen temel düzeydeki kuramsal ve uygulamalı bilgilere sahip olma.	- Alanında edindiği temel düzeydeki kuramsal ve uygulamalı bilgileri aynı alanda bir ileri eğitim düzeyinde veya aynı düzeydeki bir alanda kullanabilme becerileri kazanma. - Alanında edindiği temel düzeydeki bilgi ve becerileri kullanarak, verileri yorumlayabilme ve değerlendirebilme, sorunları tanımlayabilme, analiz edebilme, kanıtlara dayalı çözüm önerileri geliştirebilme.	- Alanı ile ilgili temel düzeydeki bir çalışmayı bağımsız olarak yürütebilme. - Alanı ile ilgili uygulamalarda karşılaşılan ve öngörülemeyen karmaşık sorunları çözmek için ekip üyesi olarak sorumluluk alabilme. - Sorumluluğu altın-da çalışanların bir proje çerçevesinde gelişimlerine yönelik etkinlikleri yürütebilme.	- Alanında edindiği temel düzeydeki bilgi ve becerileri eleştirel bir yaklaşımla değerlendirebilme, öğrenme gereksinimlerini belirleyebilme ve karşılayabilme. - Öğrenimini aynı alanda bir ileri eğitim düzeyine veya aynı düzeydeki bir mesleğe yönlendirebilme. - Yaşamboyu öğrenme bilinci kazanmış olma.	- Alanı ile ilgili konularda sahip olduğu temel bilgi ve beceriler düzeyinde düşüncelerini yazılı ve sözlü iletişim yoluyla aktarabilme. - Alanı ile ilgili konularda düşüncelerini ve sorunlara ilişkin çözüm önerilerini uzman olan ve olmayan kişilerle paylaşabilme. - Bir yabancı dili en az Avrupa Dil Portföyü A2 Genel Düzeyi'nde kullanarak alanındaki bilgileri izleyebilme ve meslektaşları ile iletişim kurabilme. - Alanının gerektirdiği en az Avrupa Bilgisayar Kullanma Lisansı Temel Düzeyinde bilgisayar yazılımı ile birlikte bilişim ve iletişim teknolojilerini kullanabilme.	- Alanı ile ilgili verilerin toplanması, uygulanması ve sonuçlarının duyurulması aşamalarında toplumsal, bilimsel, kültürel ve etik değerlere sahip olma. - Sosyal hakların evrenselliği, sosyal adalet, kalite ve kültürel değerler ile çevre koruma, iş sağlığı ve güvenliği konularında yeterli bilince sahip olma.

TÜRKİYE YÜKSEKÖĞRETİM YETERLİLİKLER ÇERÇEVESİ (TYYÇ)

EK 2

Türkiye Yükseköğretim Lisans Yeterlilikleri (TYYÇ 6. Düzey)

TYYÇ DÜZEYİ	BİLGİ - Kuramsal - Uygulamalı	BECERİ - Kavramsal/Bilişsel - Uygulamalı	YETKİNLİK			
			Bağımsız Çalışabilme ve Sorumluluk Alabilme Yetkinliği	Öğrenme Yetkinliği	İletişim ve Sosyal Yetkinlik	Alana Özgü Yetkinlik
6 LİSANS EQF-LLL: 6. Düzey QF-EHEA: 1. Düzey	Alanındaki güncel bilgileri içeren ders kitapları, uygulama araç-gereçleri ve diğer kaynaklarla desteklenen ileri düzeydeki kuramsal ve uygulamalı bilgilere sahip olma.	- Alanında edindiği ileri düzeydeki kuramsal ve uygulamalı bilgileri kullanabilme. - Alanında edindiği ileri düzeydeki bilgi ve becerileri kullanarak verileri yorumlayabilme ve değerlendirebilme, sorunları tanımlayabilme, analiz edebilme, araştırmalara ve kanıtlara dayalı çözüm önerileri geliştirebilme.	- Alanı ile ilgili ileri düzeydeki bir çalışmayı bağımsız olarak yürütebilme. - Alanı ile ilgili uygulamalarda karşılaşılan ve öngörülemeyen karmaşık sorunları çözmek için bireysel ve ekip üyesi olarak sorumluluk alabilme. - Sorumluluğu altında çalışanların bir proje çerçevesinde gelişimlerine yönelik etkinlikleri planlayabilme ve yönetebilme.	- Alanında edindiği ileri düzeydeki bilgi ve becerileri eleştirel bir yaklaşımla değerlendirebilme. - Öğrenme gereksinimlerini belirleyebilme ve öğrenmesini yönlendirebilme. - Yaşamboyu öğrenmeye ilişkin olumlu tutum geliştirebilme.	- Alanı ile ilgili konularda ilgili kişi ve kurumları bilgilendirebilme; düşüncelerini ve sorunlara ilişkin çözüm önerilerini yazılı ve sözlü olarak aktarabilme. - Alanı ile ilgili konularda düşüncelerini ve sorunlara ilişkin çözüm önerilerini nicel ve nitel verilerle destekleyerek uzman olan ve olmayan kişilerle paylaşabilme. - Toplumsal sorumluluk bilinci ile yaşadığı sosyal çevre için proje ve etkinlikler düzenleyebilme ve bunları uygulayabilme. - Bir yabancı dili en az Avrupa Dil Portföyü B1 Genel Düzeyi'nde kullanarak alanındaki bilgileri izleyebilme ve meslektaşları ile iletişim kurabilme. - Alanının gerektirdiği en az Avrupa Bilgisayar Kullanma Lisansı İleri Düzeyinde bilgisayar yazılımı ile birlikte bilişim ve iletişim teknolojilerini kullanabilme.	- Alanı ile ilgili verilerin toplanması, yorumlanması, uygulanması ve sonuçlarının duyurulması aşamalarında toplumsal, bilimsel, kültürel ve etik değerlere uygun hareket etme. - Sosyal hakların evrenselliği, sosyal adalet, kalite kültürü ve kültürel değerlerin korunması ile çevre koruma, iş sağlığı ve güvenliği konularında yeterli bilince sahip olma.

EK 3

Türkiye Yükseköğretim Yüksek Lisans Yeterlilikleri (TYYÇ 7. Düzey)

TYYÇ DÜZEYİ	BİLGİ - Kuramsal - Uygulamalı	BECERİ - Kavramsal/Bilişsel - Uygulamalı	YETKİNLİK			
			Bağımsız Çalışabilme ve Sorumluluk Alabilme Yetkinliği	Öğrenme Yetkinliği	İletişim ve Sosyal Yetkinlik	Alana Özgü Yetkinlik
7 YÜKSEK LİSANS EQF-LLL: 7. Düzey QF-EHEA: 2. Düzey	- Lisans düzeyi yeterliliklerine dayalı olarak, aynı veya farklı bir alanda bilgilerini uzmanlık düzeyinde geliştirebilme ve derinleştirebilme. - Alanının ilişkili olduğu disiplinler arası etkileşimi kavrayabilme.	- Alanında edindiği uzmanlık düzeyindeki kuramsal ve uygulamalı bilgileri kullanabilme. - Alanında edindiği bilgileri farklı disiplin alanlarından gelen bilgilerle bütünleştirerek yorumlayabilme ve yeni bilgiler oluşturabilme, - Alanı ile ilgili karşılaşılan sorunları araştırma yöntemlerini kullanarak çözümlenebilir.	- Alanı ile ilgili uzmanlık gerektiren bir çalışmayı bağımsız olarak yürütebilme. - Alanı ile ilgili uygulamalarda karşılaşılan ve öngörülemeyen karmaşık sorunların çözümü için yeni stratejik yaklaşımlar geliştirebilme ve sorumluluk alarak çözüm üretebilme. - Alanı ile ilgili sorunların çözümlenmesini gerektiren ortamlarda liderlik yapabilme.	Alanında edindiği uzmanlık düzeyindeki bilgi ve becerileri eleştirel bir yaklaşımla değerlendirebilme ve öğrenmesini yönlendirebilme.	- Alanındaki güncel gelişmeleri ve kendi çalışmalarını, nicel ve nitel veriler ile destekleyerek alanındaki ve alan dışındaki gruplara, yazılı, sözlü ve görsel olarak sistemli biçimde aktarabilme. - Sosyal ilişkileri ve bu ilişkileri yönlendiren normları eleştirel bir bakış açısıyla inceleyebilir, geliştirebilme ve gerektiğinde değiştirmek üzere harekete geçebilir. - Bir yabancı dili en az Avrupa Dil Portföyü B2 Genel Düzeyi'nde kullanarak sözlü ve yazılı iletişim kurabilme. - Alanının gerektirdiği düzeyde bilgisayar yazılımı ile birlikte bilişim ve iletişim teknolojilerini ileri düzeyde kullanabilme.	- Alanı ile ilgili verilerin toplanması, yorumlanması, uygulanması ve duyurulması aşamalarında toplumsal, bilimsel, kültürel ve etik değerleri gözeterek denetleyebilme ve bu değerleri öğretebilme. - Alanı ile ilgili konularda strateji, politika ve uygulama planları geliştirebilme ve elde edilen sonuçları, kalite süreçleri çerçevesinde değerlendirebilme. - Alanında özümledikleri bilgiyi, problem çözme ve/veya uygulama becerilerini, disiplinlerarası çalışmalarda kullanabilme.

EK 4

Türkiye Yükseköğretim Doktora Yeterlilikleri (TYYÇ 8. Düzey)						
TYYÇ DÜZEYİ	BİLGİ - Kuramsal - Uygulamalı	BECERİ - Kavramsal/Bilişsel - Uygulamalı	YETKİNLİK			
			Bağımsız Çalışabilme ve Sorumluluk Alabilme Yetkinliği	Öğrenme Yetkinliği	İletişim ve Sosyal Yetkinlik	Alana Özgü Yetkinlik
8 DOKTORA EQF-LLL: 8. Düzey QF-EHEA: 3. Düzey	- Yüksek lisans yeterliliklerine dayalı olarak alanındaki güncel ve ileri düzeydeki bilgileri özgün düşünce ve/veya araştırma ile uzmanlık düzeyinde geliştirebilme, derinleştirilme ve alanına yenilik getirecek özgün tanımlara ulaşabilme. - Alanının ilişkili olduğu disiplinler arası etkileşimi kavrayabilme; yeni ve karmaşık fikirleri analiz, sentez ve değerlendirmede uzmanlık gerektiren bilgileri kullanarak özgün sonuçlara ulaşabilme.	- Alanındaki yeni bilgileri sistematik bir yaklaşımla değerlendirebilme ve kullanabilme. - Alanına yenilik getiren, yeni bir düşünce, yöntem, tasarım ve/veya uygulama geliştirebilme ya da bilinen bir düşünce, yöntem, tasarım ve/veya uygulamayı farklı bir alana uygulayabilme, özgün bir konuyu araştırabilme, kavrayabilme, tasarlayabilme, uyarlayabilme ve uygulayabilme. - Yeni ve karmaşık düşüncelerin eleştirel analizini, sentezini ve değerlendirmesini yapabilme. - Alanı ile ilgili çalışmalarda araştırma yöntemlerini kullanabilmede üst düzey beceriler kazanmış olma.	- Alanına yenilik getiren, yeni bir düşünce, yöntem, tasarım ve/veya uygulama geliştiren ya da bilinen bir düşünce, yöntem, tasarım ve/veya uygulamayı farklı bir alana uygulayan özgün bir çalışmayı bağımsız olarak gerçekleştirerek alanındaki ilerlemeye katkıda bulunabilme. - Alanı ile ilgili en az bir bilimsel makaleyi ulusal ve/veya uluslararası hakemli dergilerde yayınlamak ve/veya özgün bir yapıt üreterek ya da yorumlayarak alanındaki bilginin sınırlarını genişletebilme. - Özgün ve disiplinler arası sorunların çözümlemesini gerektiren ortamlarda liderlik yapabilme.	Yaratıcı ve eleştirel düşünme, sorun çözme ve karar verme gibi üst düzey zihinsel süreçleri kullanarak alanı ile ilgili yeni düşünce ve yöntemler geliştirebilme.	- Sosyal ilişkileri ve bu ilişkileri yönlendiren normları eleştirel bir bakış açısıyla inceleyebilme, geliştirebilme ve gerektiğinde değiştirmeye yönelik eylemleri yönetebilme. - Uzman kişiler ile alanındaki konuların tartışılmasında özgün görüşlerini savunabilme ve alanındaki yetkinliğini gösteren etkili bir iletişim kurabilme. - Bir yabancı dili en az Avrupa Dil Portföyü C1 Genel Düzeyi'nde kullanarak ileri düzeyde yazılı, sözlü ve görsel iletişim kurabilme ve tartışabilme.	- Alanındaki bilimsel, teknolojik, sosyal veya kültürel ilerlemeleri tanıtarak, yaşadığı toplumun bilgi toplumu olma ve bunu sürdürebilme sürecine katkıda bulunabilme. - Alanı ile ilgili karşılaşılan sorunların çözümünde stratejik karar verme süreçlerini kullanarak işlevsel etkileşim kurabilme. - Alanı ile ilgili konularda karşılaşılan toplumsal, bilimsel, kültürel ve etik sorunların çözümüne katkıda bulunabilme ve bu değerlerin gelişimini destekleyebilme.

EK 5

Örnek Bir Dersin Öğrenme Çıktılarının Belirlenmesi

Dersin Adı: Yönetim ve Organizasyon

AKTS Kredisi: 4

Dersin İçeriği:

Yönetim, yöneticilik kavramları, yönetim süreci döngüsü, yönetim düşüncesinin evrimi, planlama, örgütleme, liderlik ve uyumlaştırma, denetleme, düzeltme işlevleri; üretim ve hizmet firmalarında uygulanması.

Dersin Amaçları:

1. Temel yönetim rolleri ve işlevlerini, yönetim süreçleri döngüsü ve yönetim düşüncesinin evrimini aktarmak,
2. Planlama işlevinin yönetim işlevleri içerisindeki rolünü örnekler üzerinde tanımlamak ve tartışmak,
3. Örgütleme işlevinin yönetim işlevleri içerisindeki rolünü örnekler üzerinde tanımlamak ve tartışmak,
4. Liderlik ve uyumlaştırma işlevinin yönetim işlevleri içerisindeki rolünü örnekler üzerinde tanımlamak ve tartışmak,

5. Denetleme ve düzeltme faaliyetlerini örnekler üzerinde tanımlamak ve tartışmak.

Dersin Öğrenme Çıktıları:

Bu dersi başaran öğrenciler:

1. Örgütlerin yönetim işlevlerini ayrıntılı olarak tanımlar.
2. Yönetim ve yöneticilik kavramlarını, yönetim süreçlerini tanımlar.
3. Yönetim düşüncesinin tarihsel gelişimi ve günümüz yaklaşımlarını karşılaştırır.
4. Kaynakların etkin ve etkili kullanımının planlama, şirket misyon, vizyon ve iş planlarının oluşturulma aşamalarını açıklayabilir,
5. Belirsiz iş çevrelerinde oluşturulan iş planlarına bağlı olarak, karar verme adımlarını belirleyebilir,
6. Kaynakların örgüt hedeflerine ulaşmak için bölümlere, işlere, süreçlere ayırımının temelinde yatan unsurları açıklayabilir,
7. Örgüt yapısını şekillendiren unsurları, yapıların tiplerini ve özelliklerini belirleyebilir,
8. Yöneticilerin, örgüt çalışanlarını motive etme ve yönlendirme yetkinliklerine ilişkin temel kavramsal yaklaşımları anlayabilir, karşılaştırabilir ve örgüt içi uyumsuzlukları çözebilir,
9. Örgüt hedeflerinin gerçekleşip gerçekleşmediğini ölçebilir, gerçekleşme düzeyini değerlendirebilir ve düzeltici faaliyet adımlarını belirleyebilir.

EK 6

 MUTLU ÜNİVERSİTESİ	Diploma No : 2902
	Diploma Date : 09.07.2008
Phone: XXXXXXXX XXXXXXXX	Fax: XXXXXXXX XXXXXXXX
www.mutlu.edu.tr	

This diploma follows the model developed by the European Commission, Council of Europe and UNESCO/CEPES. The purpose of the supplement is to provide sufficient independent data to improve the international "transparency" and for academic and professional recognition of qualifications (diplomas, degrees, certificates, etc.). It is designed to provide a description of the nature, level, content, content and the status of the studies that were pursued and successfully completed by the individual named on the original qualification to which this supplement is appended. It should be free from any value judgments, equivalence statements or suggestions about recognition. Information in all eight sections should be provided. Where information is not provided, an explanation should give the reason why.

1. INFORMATION IDENTIFYING THE HOLDER OF THE QUALIFICATION

- 1.1. Family name(s) : XXXXXX
1.2. Given name(s) : XXXXXX
1.3. Date of birth : 11.11.1980
1.4. Student identification number : 123456

2. INFORMATION IDENTIFYING THE QUALIFICATION

- 2.1. Name of the qualification
Gıda Mühendisliği, Lisans
2.2. Main field(s) of study for the qualification
Engineering Sciences
2.3. Name and status of awarding institution
Mıta Üniversitesi, Deydel Üniversitesi
Mıta University, State University
2.4. Name and status of institution administering studies
same as 2.3
2.5. Language(s) of instruction/examination
Turkish

3. INFORMATION ON THE LEVEL OF THE QUALIFICATION

- 3.1. Level of qualification
Bachelor's Degree (First cycle)
3.2. Official length of Programme
4 years (excluding one year of English preparatory),
2 semesters per year, 16 weeks per semester
3.3. Access requirements
High school diploma
Placement through a candidate national university placement examination

4. INFORMATION ON THE CONTENTS AND RESULTS GAINED

4.1. Mode of study

Full-time

4.2. Programme requirements

The Bachelor's Degree is awarded to students who have successfully completed all courses in the curriculum, including a 4-week industrial training period, and have obtained a cumulative grade point average of at least 60 on a 100 scale and have got no failing grades.

Objectives

Food Engineering is a branch of engineering where physical, chemical and biological sciences can be applied in the processing, transporting, storing and the production and development of new foods. The basic functions of a food engineer are: to develop new process techniques based on the biochemical, technological and economical process, to evaluate raw materials prevent the loss of food sources by keeping the quality and quantity, to produce new foods from the waste materials, to produce new types of food products. Besides these functions Department of Food Engineering follows the developing techniques in food science and food processing, applies these techniques on industrial level and conducts scientific research for producing new techniques.

4.3. Programme details (e.g. modules or units studied, and the individual grades/marks/credits obtained):

Code	Course Title	Course Category	Credits	Grade
1	PREPARATORY CLASS (ENGLISH)	Required	1.0	70
Semester I				
101	GENERAL LABORATORY	Required	4.0	70
102	TECHNICAL ANALYSIS & HISTORY OF FOODS II	Required	4.0	70
104	TECHNICAL CHEMISTRY	Required	4.0	70
105	BIOMATERIALS-I	Required	4.0	70
106	STATISTICS-I	Required	4.0	70
107	GENERAL CHEMISTRY	Required	4.0	70
117	INTRODUCTION TO COMPUTER-I	Required	4.0	70
118	INTRODUCTION TO FOOD ENGINEERING	Required	4.0	70
Semester II				
119	MATHEMATICS-II	Required	4.0	70
121	STATISTICS II	Required	4.0	70
125	ANALYTICAL CHEMISTRY	Required	4.0	70
128	INTRODUCTION TO COMPUTER-II	Required	4.0	70
129	BIOCHEMISTRY	Required	4.0	70
132	ORGANIC CHEMISTRY	Required	4.0	70
Semester III				
201	MATHEMATICS-III (DIFF. EQUATION)	Required	4.0	70
204	STATISTICAL THEORY	Required	4.0	70
206	PHYSICAL AND CHEMICAL PROPERTIES	Required	4.0	70
216	ECOSYSTEM	Required	4.0	70
221	FOOD CHEMISTRY I	Required	4.0	70
223	BIOLOGY	Required	4.0	70
228	TECHNICAL DRAWING	Required	4.0	70
Semester IV				
301	MATHEMATICS-IV (STATISTICS)	Required	4.0	70
308	FOOD MICROBIOLOGY	Required	4.0	70
319	FOOD QUALITY ASSESSMENT	Required	4.0	70
323	FOOD CHEMISTRY II	Required	4.0	70
328	ELECTRONICS-ELECTRONICS	Required	4.0	70
Semester V				
401	INT. OP. OF FOOD ENG. I	Required	4.0	70
403	FOOD QUALITY	Required	4.0	70
404	INDUSTRIAL FOOD ANALYSIS	Required	4.0	70
415	FOOD QUALITY MANAGEMENT	Required	4.0	70
419	FOOD MICROBIOLOGY-II	Required	4.0	70
421	FOOD QUALITY ASSESSMENT	Required	4.0	70
425	CHEMISTRY OF MEDICAL AND FUNCTIONAL FOOD	Required	4.0	70
Semester VI				
407	INT. OP. OF FOOD ENG. II	Required	4.0	70
417	FOOD TECHNOLOGY	Required	4.0	70
419	FOOD MICROBIOLOGY	Required	4.0	70
420	FOOD MICROBIOLOGY II	Required	4.0	70
423	FRUIT AND VEGETABLE TECHNOLOGY	Required	4.0	70
424	FUNDAMENTALS OF COMMUNICATION	Required	4.0	70
444	CHEMISTRY OF COLOR AND FLAVOR COMPOUNDS	Required	4.0	70
446	FOOD MARKETING	Required	4.0	70
Semester VII				
401	INT. OP. OF FOOD ENG. I	Required	4.0	70
404	FOOD QUALITY	Required	4.0	70
405	FOOD QUALITY	Required	4.0	70
407	FOOD TECHNOLOGY	Required	4.0	70
411	FOOD TECHNOLOGY	Required	4.0	70
414	GRADUATION PROJECT	Required	4.0	70

Course No	Course Name	ECTS	Grade
425	OFFICIAL COOKING IN MEAT AND VEGETABLES RE	2,0	60
421	BAKERY	2,0	75
Semester VIII			
406	MEAT TECHNOLOGY	2,0	67
409	FOOD ING DESIGN AND DEC.	4,0	60
428	MANAGEMENT OF HUMAN RESOURCES	3,0	74
430	MEAT QUALITY ISSUES IN FOOD QUALITY	2,0	88
432	MEAT APPLICATIONS IN FOOD TECHNOLOGY	2,0	75
434	PRODUCT DEVELOPMENT AND MANAGEMENT	2,0	64
Total Credits		151	
Cumulative Grade Point Average		68,40	

4.4. Grading scheme and grade distribution guidance

For each course taken, success of the student is given one of the following grades by the course teacher:

Very good	85-100
Good	70-84
Pass	60-69
Failed	55 and below
Full mark is	100
(S: successful)	

4.5. Overall classification of the qualification

Orta (Pass)

5. INFORMATION ON THE FUNCTION OF THE QUALIFICATION

5.1. Access to further study

Graduates may apply to master programs

5.2. Professional status

This degree enables the holder to exercise the profession

6. ADDITIONAL INFORMATION

6.1.

6.2. Further information sources

University web site: www.yok.gov.tr

The Council of Higher Education web site: www.yok.gov.tr

The Turkish NARIC web site: www.enic-naric.org/members.asp?country=TR

Online University Catalogue:

7. CERTIFICATION OF THE SUPPLEMENT

7.1. Date:

7.2. Signature:

7.3. V. General Director of Student Affairs:

7.4. Official stamp or seal:

8. INFORMATION ON THE NATIONAL HIGHER EDUCATION SYSTEM

The basic structure of the Turkish National Education system consists of four main stages: pre-school education, primary education, secondary education and higher education.

Pre-school education consists of non-compulsory programmes whereas primary education is a compulsory 5-year programme for all children beginning from the age of 6. The secondary education system includes "General High Schools" and "Vocational and Technical High Schools". Higher education is defined as all post-secondary programmes with duration of at least two years. The system consists of universities (state and foundation) and non-university institutions of higher education (police and military academies and colleges). Each university consists of faculties and four-year schools offering Bachelor's level programmes, the latter with a vocational emphasis, and two-year vocational higher schools offering short cycle (Associate's) level programmes of a strictly vocational nature.

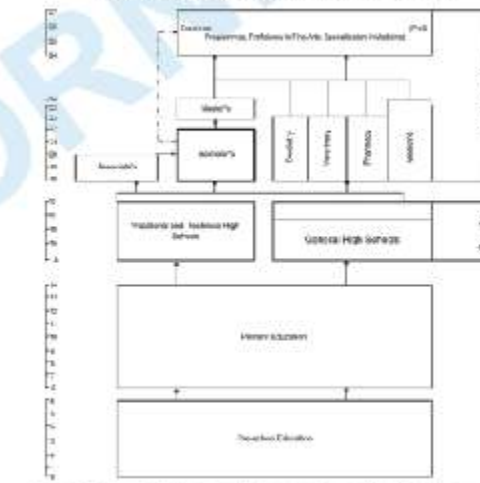
The Higher Education Law No. 2547 is the main law, which governs the higher education in Turkey. All universities (both state and foundation) are subject to the same law and regulations. All state and foundation universities are founded by Law.

Admission to higher education is based on a nation-wide Student Selection Examination (ÖSYM). The examination is held once a year and is administered by the Student Selection and Placement Center (ÖSYM). Candidates gain access to institutions of higher education based on their composite scores consisting of the scores on the selection examination and their high school grade point averages.

Graduate level of study consists of the Master's Degree (Yüksek Lisans Diploması) and the Doctoral Degree (Doktora Diploması). There are two types of Master's programmes: with and without a thesis. The Master's programmes with a thesis consist of a minimum of seven courses, one seminar course, and thesis. The duration of the Master's programmes with a thesis is two years. Non-thesis Master's programmes consist of a minimum of 10 courses and a seminar project. The duration of the non-thesis Master's programmes is one and half years. Doctoral programmes have a duration of four years which consists of: completion of courses, passing a doctoral qualifying examination, and preparing and defending a doctoral dissertation. Medical specialization programs are equivalent to doctoral level programmes and carried out within the faculties of medical schools with hospitals.

The Higher Education System is regulated by the Council of Higher Education (Yüksek Öğretim Kurulu-YÖK). Established in 1981, the Council regulates the activities of higher education institutions with respect to research, planning and organization.

GENERAL STRUCTURE OF THE TURKISH EDUCATION SYSTEM

NO: Since 2005, the Bachelor's degree holders whose performance of Bachelor's level is exceptionally high can enter directly to the Doctoral level programmes.

EK 7

ISCED 97 Eğitim ve Öğretim Temel Alanları

ISCED GENEL ALAN KODU	GENEL ALANLAR	ISCED TEMEL ALAN KODU	EĞİTİM VE ÖĞRETİM TEMEL ALANLARI
1	Eğitim	14	Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Bilimleri
2	Beşeri Bilimler ve Sanat	21	Sanat
		22	Beşeri Bilimler
3	Sosyal Bilimler, İşletme ve Hukuk	31	Sosyal ve Davranış Bilimleri
		32	Gazetecilik ve Enformasyon
		34	İşletme ve Yönetim Bilimleri
		38	Hukuk
4	Bilim	42	Yaşam Bilimleri
		44	Doğa Bilimleri
		46	Matematik ve İstatistik
		48	Bilgisayar
5	Mühendislik, Üretim ve İnşaat	52	Mühendislik
		54	Üretim ve İşleme
		58	Mimarlık ve Yapı
6	Tarım	62	Tarım, Ormancılık, Hayvancılık ve Su Ürünleri
		64	Veterinerlik
7	Sağlık ve Refah	72	Sağlık
		76	Sosyal Hizmetler
8	Hizmetler	81	Kişisel Hizmetler
		84	Ulaştırma Hizmetleri
		85	Çevre Koruma
		86	Güvenlik Hizmetleri

